

Odjeća nomada kao polazište za projektiranje kolekcije

Alaker, Helga

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:496885>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

Diplomski rad

ODJEĆA NOMADA KAO POLAZIŠTE ZA PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE

Helga Alaker

Zagreb, Rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

Diplomski rad

ODJEĆA NOMADA KAO POLAZIŠTE ZA PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE

Mentorica: izv.prof.dr.sc. Irena Šabarić

Studentica: Helga Alaker 11601

Zagreb, Rujan 2023.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY
DEPARTMENT OF TEXTILE AND CLOTHING DESIGN

Graduate thesis

CLOTHES OF NOMADS AS A STARTING POINT FOR DESIGNING A COLLECTION

Mentor: doc. dr. sc. Irena Šabarić

Student: Helga Alaker 11601

Zagreb, September 2023.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Diplomski rad

Kandidat: Helga Alaker, 11601 TMD-DT

Naslov rada: Odjeća nomada kao polazište za projektiranje kolekcije

Naziv studija: Tekstilni i modni dizajn

naziv smjera: Dizajn tekstila

Broj stranica: 75

Broj slika: 82

Broj literaturnih izvora: 21

Voditelj rada: doc.dr.sc. Irena Šabarić

Članovi povjerenstva:

1. Izv.prof.dr.sc. Renata Hrženjak, predsjednica
2. Izv.prof.dr.sc. Katarina Nina Simončič, članica
3. Izv.prof.dr.sc. Irena Šabarić, članica
4. Doc.dr.sc. Tonči Valentić, zamjenik članice

Datum predaje:

Datum obrane rada:

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOGA RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisao diplomski rad pod naslovom:

ODJEĆA NOMADA KAO POLAZIŠTE ZA PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE

i da sam njegov autor

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

HELGA ALAKER

(ime i prezime studenta)

(potpis)

Zagreb, Rujan, 2022.

SAŽETAK

Diplomski rad „Odjeća nomada kao polazište za projektiranje kolekcije” bavit će se analizom odabrane skupine tradicionalnih i suvremenih nomada sa naglaskom na digitalne nomade i izbjeglice. U fokusu će biti njihova raznolikost, stav prema odjeći i načini odijevanja. U radu je dotaknuta i percepcija nomada u suvremenom modnom dizajnu. Uspoređujući spomenute skupine nomada dizajnirat će se kolekcija odjeće kroz čiji proces vodi ekperimentalni dio diplomskog rada. Prikazan je misaoni proces dizajna i kako se ova tema manifestira u održivoj i duhovnoj odjevnoj kolekciju.

Ključne riječi: tradicionalni nomad, suvremeni nomad, digitalni nomad, izbjeglice, održiva moda

SUMMARY

The master thesis "Clothes of nomads as a starting point for designing a collection" will analyze selected group of traditional and contemporary nomads with an emphasis on digital nomads and refugees. The focus will be on their diversity, attitude towards clothes and ways of dressing. The paper also deals with the perception of nomads in the contemporary fashion design. By comparing the aforementioned groups of nomads, a clothing collection will be designed, the process of which is guided by the experimental part of the thesis. The thought process of creating the designs and how this theme manifests in a way that is both sustainable and spiritual in the clothing collection is presented.

Keywords: traditional nomads, contemporary nomads, digital nomads, refugees, sustainable fashion

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NOMADIZAM KAO IZRAZ	3
3. TRADICIONALNI NOMADI	4
3.1. Nomadi lovci-sakupljači:	4
3.2. Pastirski nomadi:	5
3.3. Peripatetični nomadi	5
4. ODNOS POVIJESNIH NOMADA PREMA TEKSTILU I ODJEĆI	6
5. VJERA U ODJEĆI KOD ROMA	7
5.1. Latcho drom	8
6. MONGOLSKI NOMADI	11
7. WOODABE NOMADI	12
8. NOMADI IRANA	14
8.1. Bakhtiari odjeća	14
8.2. Kurdska plemena	14
8.3. Shahsevan plemena	15
8.4. Balouch plemena	15
9. SKITA NAROD	15
10. NAROD BANJARE	17
11. POJAM NOMAD U SUVREMENOJ MODI	18
11.1. "Neo-digital natives"	19
11.2. Acne studios	21
11.3. Yeohlee	23
11.4. Hussein chalayan	24
12. DIGITALNI NOMADI	26
13. TEORIJA MODE I DIGITALNI NOMADI	27
14. OSOBNI STIL DIGITALNIH NOMADA	29
15. NESKLAD U NAVIKAMA ODIJEVANJA STARIH I SUVREMENIH NOMADA	30
16. RAD NA VLASTITIOJ KOLEKCIJI	32
16.1. Moodboard 1	33
16.2. Moodboard 2	34
16.3. Moodboard 3	35

16.4. Moodboard 4.....	36
16.5. Boja.....	37
15.6. Materijali kolekcije.....	37
16.7. Transformativni materijal	38
17. LIKOVNA IZRADA KOLEKCIJE	39
18. TEHNIČKI CRTEŽI ODJEVNIH KOMADA.....	42
19. KONSTRUKCIJA SUKNJA-HLAČA	47
20. ODJEVNA KOMBINACIJA 1	50
21. ODJEVNA KOMBINACIJA 2	52
22. ODJEVNA KOMBINACIJA 3	54
23. ODJEVNA KOMBINACIJA 4	55
24. ODJEVNA KOMBINACIJA 5	58
25. ODJEVNA KOMBINACIJA 6 I 7	63
26. ODJEVNA KOMBINACIJA BROJ 8 I 9	66
27. ODJEVNA KOMBINACIJA 10	68
28. ODJEVNA KOMBINACIJA 11	70
29. REZIME KOLEKCIJE	71
30. ZAKLJUČAK.....	72
31. LITERATURA	73
32. IZVOR SLIKA	74

1. UVOD

Pojava digitalnog svijeta omogućila je ljudima fleksibilnost pri zapošljavanju i stvaranju doma. Epidemija koja je započela 2020. godine postavila je čovječanstvo pred velika pitanja. Što je dom, što znači ostati kod kuće, što trebamo obući ako se posao obavlja u našoj kući ili u našoj sobi. Iz te zatvorenosti proizašla je velika želja za migracijom, ljudi su se masovno navikli na online radni život, koji je stvoren s dostupnošću interneta. *Digitalni nomadi* se šire u sve većem broju, sve dalje i u različitim kulturama, što postavlja pitanje identiteta pojedinca. U slučaju kad govorimo o identitetu, onda se modni stilovi, kao i vlasništvo i posjed odjeće, mogu dovesti u nove vizije.

Osim digitalnih nomada, u današnjoj situaciji možemo spomenuti i izbjeglice. Ne mogu se zanemariti ni tragične situacije u kojima se nalazi čovječanstvo, kao što su nedavno "pomodni" ratovi, bijeg od loših uvjeta života, što pogađa i mene osobno, kao autora ovog rada. Mogu izvući iz vlastitog iskustva osobe koja živi na granici Srbije i Mađarske, a koja se svakodnevno susreće s migrantima u središtu svog rodnog grada. Oni su također vrsta nomada, uglavnom muškaraca iz Sirije, koji nemaju stalni dom, uvijek su ovisni o drugima, ili o prirodi, šumama, gdje se oni sakriju i „stanuju“.

Vraćajući se digitalnim nomadima, koji su potpuno drugačija vrsta nomada od tradicionalnih nomada ili migranta, koje svoj izvorni dom napuštaju radi zabave, putovanja, upoznavanja drugih kultura, postavlja se pitanje što nakon nekog vremena smatraju „domom“ i kakvu kulturu (uključujući odjeću) nose sa sobom?!

Prije neonomada postojale su različite nomadske skupine, ljudi koji su bili u plemenima, blisko povezane jedna s drugom, prirodom i tijekom dugog vremenskog razdoblja, sačuvali su kulturu, tradiciju i baštinu. Njihova odjeća je vrijedna analize, primjerice, u nekim slučajevima, koja je uloga različitog nakita, tekstila, uzorka i slično.

Alizirajući te teze, uz pomoć raznih članaka i knjiga, stvara se slika o tome što im je bilo ključno u vezi s odjećom i tekstilom, što će navesti na odnos poštovanja prema istim.

Kao studentica koja izvorno živi u zemlji koja ne pripada njezinoj nacionalnosti, a školovanje je započela u drugoj zemlji u kojoj ne govori jezik te zemlje, zaletila sam se u mnoga kulturno-identitetska pitanja i otvoreno gledam na pripadnost ljudi, način odijevanje itd.

U sljedećim stranicama analizira se životni stil povijesnih nomada, njihove rutine odijevanja, stanište, navike odnosa prema odjeći, te suvremeni nomadizam, bilo da se radi o digitalnim nomadima ili istim navikama migranata.

Postavlja se pitanje kakav će to utjecaj imati na budućnost mode, ako će velik dio društva biti motiviran putovanjem i mijenjanjem doma, što će ograničiti veličinu garderobe, što će se ponijeti i što će ljudima stati u prtljage veličinom propisanu prtljagu?

2. NOMADIZAM KAO IZRAZ

Poriv za lutanjem, traženjem i putovanjem nije ukorijenjen u sadašnjem svijetu. Nomadizam je drevan i instinktivan način života, a autor Felix Marquardt u svojoj knjizi "The New Nomads: How Migration Movement is Making the World a Better Place" govori o tome da smo kao anatomski moderni ljudi provodili 98% svog vremena na Zemlji kao nomadi. Ljudi koji žive svoj život u gradu ili selu u kojem su rođeni relativno je nov, neobičan razvoj. Obrasci kretanja koje je diktirala priroda postojali su još prije 12 000 godina, kada su ljudi lutali Zemljom u malim, nomadskim plemenima, tražeći jestivu vegetaciju i životinje za lov. Tražili su plodnu zemlju, povlačili se od oluja i grabežljivaca, potpuno se prilagođavali prirodi i u skladu s njom mijenjali svoja mjesta.¹

Uspion nomadizma pojavio se u različitim zemljama u različito vrijeme. Ne može se utvrditi ni događaj ni razdoblje u svijetu koji pokrenuo njihov uspon.

Može se definirati na sljedeći način:

Nomadi (grč. νομάδες, od νομάς: koji sa stadom luta), pojedinci i skupine ljudi koji nemaju stalno boravište, nego se stalno sele od mjesta do mjesta. Nomadi žive putujući u potrazi za izvorima opstojnosti (hranom, pašnjacima), uz malo ili nimalo obrađivanja tla. Najčešće putuju u malim skupinama temeljenima na plemenskim jedinicama ili proširenim obiteljima.²

Međutim, postoje mnoge razlike između plemenskih nomada, digitalnih nomada, nomada koji putuju s ruksakom i migranata. Digitalni nomadi na traženje sezonskih mjesta motivirani su pronalaskom dobrih prilika i lijepih mjesta za rad. Osim toga, osobni snovi se ostvaruju putovanjima koja su izvediva zahvaljujući digitalnim, udaljenim radnim mjestima, a za koje je "iskustvo" epidemije dalo poticaj ljudskim dušama.

U današnjoj perspektivi možemo govoriti o iseljavanju ljudi, migrantima, u potrazi za boljim životnim uvjetima, budući da iz mnogih nerazvijenih zemalja emigriraju u bolje, razvijenije zemlje.

¹ <https://www.bbc.com/culture/article/20210730-the-ancient-origins-of-the-new-nomads>

² <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=44022>

Međutim, postoje mnoge razlike između nomadskih kategorija. Zajednička poveznica su putovanja i promjene mjesta, čiji uvjeti, razlozi i ciljevi mogu biti vrlo različiti.

3. TRADICIONALNI NOMADI

Slika 1. Nomadi širom svijeta

Na slici 1. možemo vidjeti neke od svjetskih nomada. Romi u Americi i Europi, pleme Yanomami u Južnoj Americi, Tuarezi i Maasai u Africi. U Aziji, Nenci, Sama Bajau, kao "morski nomadi" i svjetski poznati mongolski nomadi.

Postoje tri vrste nomada diljem svijeta: lovci-sakupljači (sele se u potrazi za hranom), pastirski nomadi (sele se sa svojom stokom) i peripatetični nomadi (sele se kako bi prodali svoj obrt).

3.1. Nomadi lovci-sakupljači:

Ovo se može smatrati najranijim tipom ljudske zajednice. Među njima su Tlingiti iz Amerike, Khoisani i Bušmani iz Afrike, Nukak-Maku iz Kolumbije, Bušmani. Karakterizira ih različita

strategija lova i sakupljanja ovisno o okolišu, poput lova na životinje, hvatanja velike divljači, ribolova, skupljanja insekata i samoniklog bilja. Zbog razvoja poljoprivrede uglavnom su izumrli ili prešli na ratarstvo/stočarstvo.³

3.2. Pastirski nomadi:

Riječ je o narodima koji uzgajaju stada i putuju s njima, koji kreću u potragu za zelenim pašnjacima, prema potrebama svojih životinja. Žive uglavnom u srednjoj Aziji i zapadnoj Africi. Postoji velik broj takvih nomada u Iranu, uključujući *Bakhtiari*, *Qashqai* i *Shahsavane*. U takve nomade spadaju i arapski *beduini* i afganistanski *kuchi*, grčki *sarakatsani*, kenijski i ugandski *pokot* te mongoli.⁴

3.3. Peripatetični nomadi

Poznati kao nomadi *tinker* ili trgovci, peripatetički nomadi jedan su od nomadskih tipova diljem svijeta. Putuju od mjesta do mjesta i nude trgovinu. Njihova sredstva za život temelje se na rukotvorinama i visoko specijaliziranim individualnim vještinama, što je vrlo u skladu sa životnim stilom digitalnog nomadizma.

Slika 2. *Kuchi*, afganistanski nomadi

³ <https://nomad.tours/bakhtiaris/10029/nomads-around-the-world/>

⁴ <https://nomad.tours/bakhtiaris/10029/nomads-around-the-world/>

4. ODNOS POVIJESNIH NOMADA PREMA TEKSTILU I ODJEĆI

Sljedeći primjeri poslužit će nam za analizu odnosa različitih nomadskih plemena i naroda prema tekstilu i odjeći. Na temelju pronađene literature spominju se narodi koji se pojavljuju i kreću u različitim regijama svijeta kako bi se moglo isčitati što im je zajedničko i kakvu poruku mogu dati nomadima današnjeg vremena i društvu općenito.

Poseban naglasak stavljen je na rasprostranjenost Roma u Europi s analizom filma "Latcho Drom" Tonyja Gatlifa koji je dokumentirao životni stil romske skupine od Indije, preko Egipta do Europe. U filmu se može isčitati koje su kulturne elemente prihvatili a koje zadržali, kroz kakve je promjene prolazilo njihovo odijevanje ovisno o podneblju i zemljama, te kakav instinkt ostavljaju za 21. stoljeće.

Vjerovanja su dominantno prisutna među nomadima. Snažno ih se drže, jer ne postoji mjesto gdje će njihovo nasljeđe ostati zauvijek, moraju sa sobom ponijeti sve osobne i praktične stvari, uključujući i ono najvažnije, svoj identitet. Budući da je identitet usko povezan s odjećom i modom, ovi narodi također imaju mnogo skrivenih značenja (čak i doslovno) u svojim džepovima, pokrivalima za glavu, torbama i dodacima obješenim na svoje životinje.

To je važna ideja za čovječanstvo, a u suvremenom čovjeku postavlja i pitanje što je važno, bez čega ne bih mogao naprijed ako moram ranom zorom krenuti u potragu za boljom pozicijom? Što možemo ponijeti sa sobom što daje naš identitet, osjećaj doma na svom tijelu. Koji su to predmeti bez kojih nije nezamisliv ni jedan dan.

5. VJERA U ODJEĆI KOD ROMA

Najistaknutiji primjer peripatetičnog nomada su Romi. Romi žive u Sjedinjenim Državama, Južnoj Americi, Europi, Rusiji, Bliskom istoku, sjevernoj Africi te sjevernoj i središnjoj Aziji. Migrirali su u istočni i Zapadnu Europu u četrnaestom stoljeću preko Perzije na putu iz Indije, koju su napustili prije otprilike 1000 godina. Otkako su napustili Indiju, Romi su uvijek živjeli unutar druge kulture ili zemlje kao manjina i parijalna skupina, bili su izloženi ekstremnoj diskriminaciji i progonu kroz povijest.⁵

Njihova su zanimanja uključivala obradu metala, kupnju i prodaju konja ili automobila, proricanje (time se bave uglavnom žene), prodaju rukotvorina i sviranje glazbe. Unatoč oprezu protiv diskriminacije, njihova odjeća jasno pokazuje njihovu vjeru, običaje i etiku. Kod njih postoji svojevrsna filozofija čistoće, što primjenjuju tako da gornji i donji dio odjeće tretiraju odvojeno.⁶

Odjeća za gornji i donji dio tijela se pere odvojeno jer se donji dio tijela smatra "nečistim", a poželjno je ne "prljati" gornji dio tijela. Glava je osobito zaštićena od nečistoće. Kape koje nose muškarci i šalovi koje nose udane žene drže se podalje od bilo koje površine (kao što je sjedalo stolice) ili druge odjeće koja dodiruje donji dio tijela. Osim toga, muška se odjeća može držati odvojeno od ženske odjeće, a ženske suknje smatraju se opasnim zagađivačima za muškarce. Žene moraju nositi suknju dovoljno dugu da im pokrije noge barem do sredine listova. Predmetima (kao što su kuhinjske krpe) koji se koriste s hranom također se posvećuje posebna pažnja čistoći.⁷

U ritualnim prilikama Romi često kupuju ili izrađuju novu odjeću. Važno im je da je "nova odjeća" nedirnuta, da nije nošena na ničijem tijelu, čime je zajamčena njihova potpuna čistoća. Čista odjeća posebno je poželjna prigodom svetkovina, slava, svadbi ili pomana (smrtnih obreda).

Smještanje duhovnosti u odjeću tijekom pomane je vrijedno spomena. Živa osoba (sudionik na sprovodu), koja predstavlja pokojnika oblači se u novo ruho i zove se "nositelj odjeće."

⁵ Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 114

⁶ Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 114

⁷ Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 114

Ova osoba zastupa duh pokojnika za kojeg se misli da gleda pomanu kako bi bio siguran da rođaci prikazuju ispravno poštovanje prema mrtvima.⁸

Ova vrsta vjere potpuno je zavoravljena među ljudima, iako može biti zanimljivo istražiti duhovnu prirodu odjeće. Ova ideja postavlja pitanje, što ljudi misle o odjeći koju posjeduju?! Što bi se dogodilo kada bi se čovjek vezao za malo odjeće, ali snažno. Romi se pitaju što je novo i što je duhovnost.

5.1. Latcho drom

Latcho Drom je dokumentarni film iz 1993.godine u režiji Tonija Gatlifa, koji dokumentira romske obitelji i njihov nomadski život u Indiji, Egiptu, Turskoj, Rumunjskoj, Mađarskoj, Slovačkoj, Francuskoj i Španjolskoj.

Prvi su prikazani indijski Romi, odakle potječe ova etnička skupina.

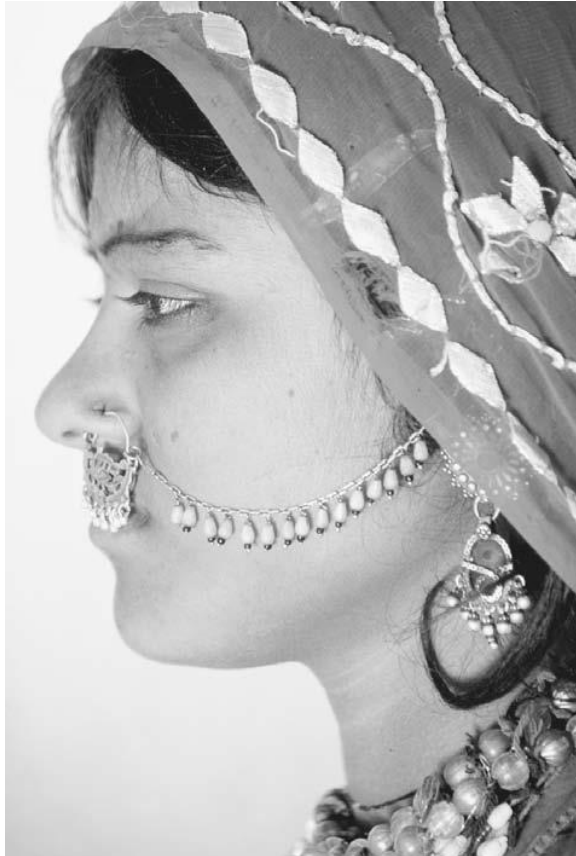
Srebro i zlato su u Indiji znak prestiža, a među nomadskim plemenima nakit izrađen od njih smatran je prenosivim sredstvom, ali i ukrasom.⁹

Na rukama su im bile poredane narukvice, a naušnice značajno prisutne. Cijelo je lice bilo prekriveno novčićima, biserima i lancima, koji se nalaze i na rubovima marama na glavi u obliku vela. Pažljivo su brinuli o kosi, što pokazuje scena češljanja i pletenja ženske kose.

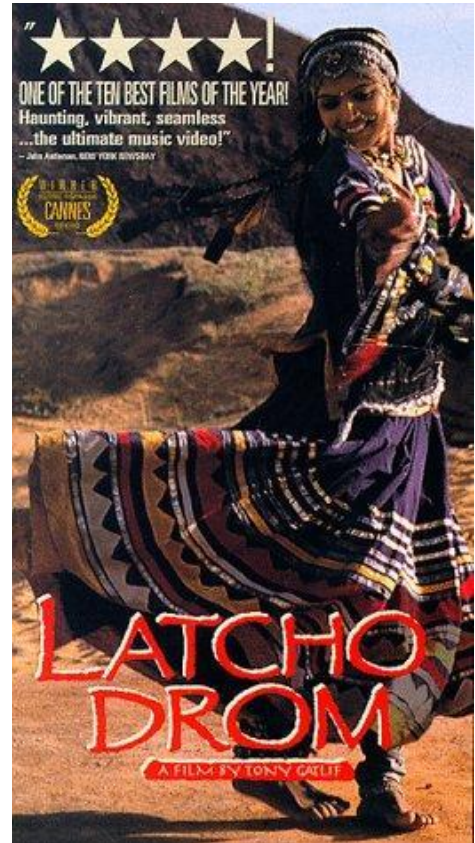
Žene su bile odjevene u lepršave suknje, što je njihov ples činilo spektakularnijim svakim lebdećim pokretom tkanine. Donji dio suknje ponekad je bio ukrašen, a odjeća ženskih likova je različitih boja, ponekad žuta, ponekad ružičasta, plava, crvena ili narančasta. Kod muškaraca je bila istaknuta bijela duga tunika, na glavi turban u različitim bojama, a ornamentika prsluka i naušnice razbili su monokromatski minimalizam tunike.

⁸ Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 114

⁹ Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 281

Slika 3. : Indijka s nakitom u nosu.

Slika 4. : Dokumentarni film Latcho Drom

Mala razlika se vidi već na egipatskim predstavnicama, Na ženama se više ne vidi marama na glavi u tom obliku, a ni suknje nisu toliko lebdjele. No, nakit je ostao, žene su nosile ukrašene, sjajne zveckave pojaseve s novčićima koji su bili pričvršćeni za bokove, naglašavajući zvukove pri kretanju.

Ti su novčići među nomadima imali i funkciju amuleta, jer su vjerovali da će njihovo zveckanje tjerati zlo. Takav nakit ne samo da je pokazivao status obitelji kojoj je žena pripadala, već je služio i kao prijenosni oblik bogatstva i mogao se koristiti kao novac.¹⁰

Prelaskom u urbane sredine njihovo odijevanje poprima potpuno drugačiji oblik. Cigani svirači u odijelima, košuljama i kravutama zabavljaju se u barovima. Nose šešire umjesto turbana.

¹⁰ Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 278

Preko djece se već vidi stapanje s drugim narodima, likovi dječaka nose veste i košulje s kragnom, a a djevojčice imaju duge suknje i naušnice.

U Rumunjskoj, Slovačkoj i Mađarskoj odjeveni su slično, u odnosu na zimsko podneblje. Većina muškaraca nosi odijelo, ispod košulju, veliko prstenje i šešir. Žene imaju marame na glavi, plisirane suknje i seljačke košulje, a na jednom od likova možemo vidjeti tetovažu iz Auschwitza.

Francuski dio odvija se ljeti, gdje muškarci sviraju glazbu u svijetlim košuljama ili s uzorkom, preko kojih se nosi odijelo.

Putovali su na konjima, magarcima, životinjama, potom vlakom i na kraju automobilom, ali zanimljiv trenutak u posljednjoj postaji filma je video igrica vožnja automobilom koju igra dječaci u retro sportskoj odjeći. Što su više ulazili u urbana mjesta, to je mlađa generacija više usvajala stil druge djece, a i kod žena se vidi integriranost, o kojoj govori i flamenko haljina u sceni u Španjolskoj, jer su se pridružile tradiciji zemlje kada su došle u tu zemlju.

Ono što se u svakoj sceni pojavljuje u odijevanju je uporaba nakita, boja, cvijetni uzorci i duljina suknje. Film je pokazao koliko je bogata njihova tradicija i identitet, bez obzira na to koliko je dug put i kroz koliko je kulturnih različitosti prešla njihova migracija.

Slika 5. : Dokumentarni film Latcho Drom

6. MONGOLSKI NOMADI

U Mongoliji je nomadski način života posebno raširen. Stoljećima su nomadi živjeli u jurtama zvanim *gerek* na mongolskom, koje i danas krasi krajolik zemlje.

Oba spola nose takozvani *deel*, koje omotaju oko tijela dobijajući u formu ogrtača, po mogućnosti izrađen od šarene svile, fiksiran u struku dugim remenom, hlače, a povremeno i svileni prsluk. Za hladno vrijeme, *deel* je podstavljen svilom, pamukom ili krznom. U svim godišnjim dobima nose se teške kožne čizme. Mongolske žene tradicionalno su nosile vrlo složena pokrivala za glavu sa srebrnim ukrasima koji su ih identificirali s određenim plemenima i klanovima. Muškarci su također nosili šešire, kao pokazatelj za klanske pripadnosti.¹¹

Njihova kuća također je od tekstila, takozvana jurta je filcana od vune koja je fiksirana na drvenu konstrukciju. Jurtu se može postaviti ili demontirati za manje od sat vremena i lako se prenosi s dvije deve ili jakovima. Nomadi također koriste filc za odjeću, čizme, šešire, torbe, tepihe, deke, konje potrepštine, idole i igračke. Ova praksa se nastavila, a u Mongoliji mnogi nomadi koji su sada naseljeni u gradovima i dalje biraju živjeti u jurtama.¹²

Međutim, mlađa generacija ih već doživljava kao vikendice. Danas djeca i tinejdžeri ove tradicije imaju globalne snove. Tinejdžeri u Ulaanbaataru hodaju okolo u majicama s natpisom "Brooklyn" i "California". Supremeova crvena pravokutna etiketa je posvuda; starac na konju stavlja Supreme bejzbol kapu da zaštiti oči od sunca.¹³

Slika 6. : Mongoli pored jurte

¹¹ Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 85

¹² Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 75

¹³ <https://www.vogue.com/article/the-nomadic-way-meets-generation-z-in-modern-mongolia>

7. WOODABE NOMADI

Marion Van Offelen (autor) i Carol Beckwith (fotograf) u knjizi *Nomads of Niger* analiziraju nomade koji prelaze stepe središnje Nigerije, a koji se mogu svrstati među posljednje nomade u Africi i na zemlji. Autori predstavljaju odijevanje i navike pripadnika klanova, oslovljavajući ih poimence.

Muškarci igraju ulogu koju imaju muške životinje u prirodi. Oni su ti koji privlače pažnju žena pa više vremena provode ukrašavajući i šminkajući se. Tunika je važan element njihove odjeće koju u ukrašenom obliku nose prilikom raznih svečanosti. Nakon mjeseci rada na odjeći, koje žene vezu, muškarci nose dekorirane tunikeu plesnim ceremonijama.

Svoje praktične predmete koje nose na put, poput čajnika, metalnih posuda, čaša, nose u kožnim torbama s brončanim kopčama. Muškarci iz drugih obitelji nose stožaste šešire širokog oboda sa smeđim kožnim remenima. Tuareški mačevi koje nose na ramenima, ukrašeni su bakrenim i mjedenim komadima od crvene kože.¹⁴

Također se u odijevanju može istaknuti njihova vjera i duhovna percepcija predmeta. Čarobna moć se aplicira u različite korijeni, listovi, trave i kore, koji se stavljaju u geometrijske kožne jastučice i stavljaju u pletenu frizuru, oko vrata, na prsa ili laktove. S jedne strane, za privlačenje pažnje žena, s druge strane, koristi se za zaštitu od zlih duhova.

Žene nose kožnu ogrlicu kao talisman koji ih štiti od muškaraca i pruža dobar rast njihove djece. Dok god nosi ovu ogrlicu, ne može imati seksualne odnose sa svojim mužem, već mora pomoći svojoj majci i obitelji. Kada se vrati mužu i nastavi s njim u normalnim odnosima, ogrlica se trga i skida.¹⁵

Tijekom migracije odlaze na sajmove, opremajući se stvarima koje kupuju većinom od Tuarega: muškarci kožne bisage za njihove deve, jarko obojene deke, šarenu vunenu pređu za ukrašavanje svoje čunjastih šešira, srebrne privjeske, mjedeno prstenje i školjke za kosu.

¹⁴ Offelen, M., & Beckwith, C., *Nomads of Niger*, H.N. Abrams, New York, 1983., str. 19

¹⁵ Offelen, M., & Beckwith, C., *Nomads of Niger*, H.N. Abrams, New York, 1983., str. 20

Žene kupuju tekstil koji omotaju oko tijela i glave, poglavito obrađen zlatnim i srebrnim nitima. Njihova najvrijednija imovina su bakreni štitnici za gležnjeve koje nose mlade djevojke. Njihove mjedene naušnice ukrašene su žutim i crvenim trokutastim komadićima stakla.

Slika 7. Kožne jastučice stavljene u pletenu frizuru

Slika 8. Bakreni štitnici za gležnjeve

8. NOMADI IRANA

8.1. Bakhtiari odjeća

Muškarci nose crnu vunenu kapu, široke hlače i crno-bijeli prugasti kaput koji se zove *Chogha*. Žene nose duge, lepršave suknje i šalove, obično s ukrasnim šavovima, novčićima ili drugim zlatnim i srebrnim predmetima.

8.2. Kurdska plemena

Kod Kurda je bio istaknuto predmet kojim prizvaju kišu u rituala izazivanja kiše tijekom suše. U ceremoniji pod nazivom “Bouke Baraneh”, djeca iznose dva stabla umotana u raznobojnu tkaninu i hodaju po selu. Kad ljudi vide lutku, polijevaju je vodom i izražavaju svoju vjeru da će kiša doći i zaliti njihovu pšenicu.

Slika 9. Kišna rituala kod Kurda

8.3. Shahsevan plemena

Za razliku od ostalih nomada koji žive u crnim šatorima, šahsevanski šatori kao svoje domove koriste bijeli filc od ovčje vune. Tkanje *Kelima*, *Jajima* vrlo je uobičajeno među nomadima, ali Šahsevani su dobro poznati po svom Varni, što je tepih bez dlačica i bez ikakvog otisnutog uzorka. Svi se uzorci samo čuvaju u njihovim glavama i prenose s koljena na koljeno. Nijedno drugo nomadsko pleme ne pravi takve rukotvorine.¹⁶

8.4. Balouch plemena

Kao i drugi nomadi, Balouchi nomadi su poznati po tkanju i izradi tepiha. Balouchi žene obično izrađuju tepihe s geometrijskim uzorcima koji su dokumentirani u njihovim glavama. No, najvažnije, jedinstvene i autentične rukotvorine *Balouchija* su njihov ručni rad koji se uglavnom vidi na odjeći Balouchi žena.

9. SKITA NAROD

Skiti su bili skupina drevnih plemena nomadskih ratnika koji su izvorno živjeli na području današnjeg južnog Sibira i čija je kultura cvjetala od oko 900. pr. Kr. do oko 200. pr. Kr.

Može se istaknuti tetovaža, kao modni detalj koji se ponovno pojavio od postmodernog doba i dan danas je ključan segment mode i identiteta, duboko je ukorijenjena u plemenima.

Sva smrznuta skitska tijela koja su do sada ispitana s raznih mjesta, su tetovirana. Uzorci su pokrivali ruke, noge i gornji dio tijela, uključuju fantastične životinje koje se bore, nizove ptica i jednostavne točkice koje podsjećaju na modernu akupunkturu.”¹⁷

Muzeju Ermitaž u Sankt Peterburgu čuva neke artefakte ali nisu ostali značajniji materijali koji bi ukazivali na akumulaciju predmeta. Predmeti skita su bili lagani za nošenje, imali su robusni karakter, budući da namještaju ili sličnim težim stvarima nije bilo mjesta u ovakvom načinu

¹⁶ <https://nomad.tours/bakhtiaris/10934/nomads-of-iran/>

¹⁷ <https://www.britishmuseum.org/blog/introducing-scythians>

života. Među sačuvanim predmetima pronađenim u grobovima mogu se spomenuti boce za piće, drvene zdjele, kao i debele podne obloge, od ovčje kože ili filcane tepisi.¹⁸

Tu nailazimo na prvo pitanje, ima li ovakav stil života ikakvih prednosti koje bi bile putokaz za poboljšanje karaktera današnjeg društva sklonog gomilanju materijalnog?!

U slučaju, ako se ne radi samo o odlasku do zračne luke taksijem i odmah ostavljanju teže prtljage, kako bismo onda zamislili prijenos svojih predmeta u putovanju?

Slika 10. Ulomak mumificirane kože na kojem se vidi skitska tetovaža

¹⁸ <https://www.britishmuseum.org/blog/introducing-scythians>

10. NAROD BANJARE

Banjara, također poznati kao Lambadi, nomadski su narod koji pretežno živi u državi Rajasthan. Njihovo podrijetlo izgubljeno je u magli vremena, ali riječ 'Banjara' izvedena je iz sanskrske riječi 'vanchar', van znači šuma, a char znači lualice. Banjara su također etnički povezani s europskim Romima, koji su migrirali iz Indije u 11. stoljeću.¹⁹

Karakter naroda Banjara uključuje inteligentnost, samouvjerenost i poštenje. Poštuju se stari običaji, tradicija i vjerovanja, a rukotvorine se tretiraju s umjetničkom pažnjom koja se prenosi s koljena na koljeno. Njihovi predmetni potpisi su remenje, torbice, suknje, bluze, prekrivači, nasloni za sofe, navlake za jastuke. Obično je svaki dio njihove odjeće ukrašen vezom, lancima, gumbima, školjkama, šljokicama, srebrnim perlama, ogledalima.

Kao i kod Skita, tetovaže su prisutne na rukama i bradi. Primjetno je zajedništvo, Banjarke također vezu u grupama, a u filcanju zajedno sudjeluju i druge nacionalnosti. Kod njih se može osvrnuti na odnos prema odjeći i prema materijalu koje poštuju. Odjeća je kroz takav proces imala i duhovnu vrijednost.

Danas nisu samo ljudi koji kupuju odjeću ti koji su odvojeni od proizvodnje odjevnih komada, čak je i među dizajnerima odnos prema izvedbi upitan.

Slika 11. Odjeća naroda Banjare

¹⁹ https://buxtonmuseumandartgallery.wordpress.com/2020/12/10/perfectly-imperfect-nomadic-fashion/?fbclid=IwAR3yECcymySLRPeQ8aMeiiZt_66lmf1NWe0cykB9BggHJ0A7IzhIDWGQh14

11. POJAM NOMAD U SUVREMENOJ MODI

Kad u nekoj modnoj kolekciji zamislimo povijesne nomade, uz odjeću najčešće povezujemo krzno, kožu, odjeću od filca, tunike i prirodne, zemljane boje. Izrazi kao što su "skitnica", "ciganin", "nomad" govore o njegovoj plemenskoj estetici u modnom svijetu.

Na modnim pistama, ovaj nomadski stajling pojavljuje se u dekom prošivenom izgledu za spavanje u kolekcijama modnih kuća kao što su Chanel, Temperley London, Burberry Prorsum i Saint Laurent. To je šik koji pomalo podsjeća na hipijevsku subkulturu iz 1970-ih.²⁰

Nomadski stil također sugerira "*off the grid*" način života, što je usmjereno na suvremene ideje o održivosti, ponovnoj upotrebi i recikliranju.

Međutim, „plemenska” moda ponovno je osmislila ovaj pojam u modi s dolaskom postmodernizma. Nije se radilo samo o estetici – o različitim vezovima ili uzorcima koje su obilježavale etničke skupine. Pankeri, beatniksi, skinheadsi i modovi također se mogu klasificirati kao "plemenska" moda. Bez obzira na to što nije bilo pokreta ili nomadizma u doslovnom smislu, međunarodni odnosi ipak su pomogli širenju ovih stilova u svijetu. Sam stil je živio nomadskim načinom života, s razvojem tehnologije, ovi stilovi su mogli doći na više mjesta i stvoriti svoju zajednicu širom svijeta.

Međutim, ovaj pojam nije stilski sljediv samo u suvremenoj modi. Nekoliko modnih dizajnera pokazalo je vlastiti konceptualni pristup nomadizmu, iz nekoliko pristupa.

²⁰ <https://www.afr.com/life-and-luxury/design/afr29llnomads-20151013-gk7xz2>

11.1. "Neo-digital natives"

John Galliano, koji se modnoj kući Maison Margiela pridružio kao kreativni direktor 2014. godine, bavio se temom nomada u svojoj kolekciji "Neo digital natives". Ženska kolekcija jesen/zima 2018. godine debitirala je na Paris Fashion Week-u. Osjećaj nomadizma pokušao je dočarati kroz tekstil i njegovo slojevito omatanje.

Prema dizajneru, svi smo mi danas "nomadi" i krećemo se u "plemenima" dok smo vezani za svoje iPhone i iPad uređaje.²¹

Telefoni pričvršćeni za noge i ruke simboliziraju generaciju vođenu tehnologijom. Kao "modni dodatak", uređaj se snažno referira na današnju raširenu želju za prijenosnim priključkom, koji nam omogućuje povezivanje sa svijetom, s "globalnim selom" koji pružaju internet i društveni mediji.

Što se tiče kroja i detalja, kolekcija se nije bavila gumbima, odjeća je, prema riječima dizajnera, "samo izgrebana kao što biste ogrebali kutiju ili paket".

Slika 12. Maison Margiela, The Artisanal Autumn/Winter

²¹ <https://www.dezeen.com/2018/07/11/maison-margielas-artisanal-couture-collection-john-galliano-fashion/>

Koristio je svojevrsni nomadski kroj, jednostavnih oblika, pojavljuju se reciklirani elementi, a umjesto delikatnih tkanina koristi skromne materijale za podstavu poput filca ili spužve. Likovnosti kolekcije pridružili su se i vreće za smeće, čarape, materijali za tapecirani namještaj i čičak, ciljajući tako na unutarnju strukturu odjeće i samu modu "obrnutim odijevanjem" koje zapravo daje voluminozne kreacije, a ovi materijali koji su obično skriveni u raskošnoj odjeći izbacio na površinu i učinio glavnim osloncem unutar kolekcije "Nomadic Glamour". Druga karakteristika kolekcije je slojevitost i njezino pamćenje. Slaganjem slojeva povijesti čuva svoju vrijednost i pruža osjećaj emocija.(osjećaj za povijest i osjećaj za odjeću)²²

*Slika 13. Maison Margiela, The Artisanal
Autumn/Winter 2018*

²² <https://www.dezeen.com/2018/07/11/maison-margielas-artisanal-couture-collection-john-galliano-fashion/>

11.2. Acne studios

Jonnyja Johanssona, kreativni direktor Acne Studiosa, u kolekciji za jesen/zimu 2022. godine predstavio poetsku evoluciju nomadskog odijevanja.

Tonovi odjeće odgovaraju stilovima koje suvremeni modni dizajn smatra nomadskima zemljane boje poput kameno sive, crvene gline, plave morske pjene, zelene mahovine. Dizajner je o kolekciji govorio sljedeće:

„Želio sam da bude vrlo poetična kolekcija, s izmiješanim i usklađenim komadima za koje se čini da se u njima živi godinama... Ova kolekcija govori o tome kako se jezik odjeće razvija unutar zajednica, miješajući i kontrastirajući komade.”

Slika 14. Acne Studios, jesen/zima 2022

Odjevni predmeti za muškarce pokazuju razigranost kreativnosti i profinjenosti. Kaput i baloner u tamnoplavim nijansama prikazuju estetiku po mjeri, dok su odjevni predmeti od pletiva sastavljeni od niza patchwork tkanina. Kreacije se igraju s volumenom i proporcijama. Kolekciju nadopunjuju kožne čizme boje konjaka i crne, plišani pleteni šalovi, srebrne ogrlice i male torbice.²³

Slika 15. Acne Studios, jesen/zima 2022

Materijali sadrži različite teksture, uzorke, oblika i detalje. Ima i mnogo primjera materijala: koža, krzno, traper, baršun, štepanac i sl., no njihovi se tonovi međusobno usklađuju i daju plemenski izgled gdje su komadi dobili harmoniju. Ono što se također ističe u ovoj kolekciji, a što šalje poruku od nomadizma do današnje modne industrije, jest težnja prema recikliranju i poštivanje koncepta održivosti i spiritualnost.

²³ <https://hypebeast.com/2022/1/acne-studios-fall-winter-2022-collection-paris-fashion-week>

11.3. Yeohlee

Malezijska modna dizajnerica Yeohlee Teng (1955.-) otvorila je svoju trgovinu u New Yorku 1981. godine pod imenom YEOHLEE. Yeohlee ima snažan i dosljedan pristup odjeći. Učinkovitost smatra vrlinom dizajna. Njezini su krojevi geometrijski i sažeti, u svrhu funkcionalnosti i maksimalnom korištenju tkanina.

Yeohlee je također bio pionir u korištenju visokoučinkovitih tkanina: za proizvodnju odjeće otporne na nabore i mrlje koju je lako održavati i pakirati.

Yeohlee je dizajniran za urbanog nomada, postmodernog kupca koji je zahtijevao prilagodljivu, funkcionalnu odjeću koja nije potrebno održavati, a koja je izgledala prikladno i činila snažan dojam u širokom rasponu situacija. Dizajnera su povezivali s frazama “odjeća kao zaklon” i “intimna arhitektura”.²⁴

Slika 16. Yeohlee „Urban Nomad” kaput

²⁴ Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 459

11.4. Hussein chalayan

Ako je nomadizam više osjećaj života nego materijalnog postojanja, dizajni Husseina Chalayana izvrstan su primjer kako se konceptualni sadržaj može transformirati u modu kao umjetnost na tijelu.

„Oslanjajući se na različite teme kao što su arhitektura, aerodinamika, svemir i religija, Chalayan je stekao reputaciju londonskog cerebralnog dizajnera, obilježenog jedinstvenim talentom za kombiniranje filozofskih ideje s nosivom odjećom.²⁵

Napravljena od papira i konstruirana tako da se može saviti u omotnicu za zrakoplovnu poštu, haljina se temelji na pismima koja je pisao svojoj majci nakon što je morao napustiti svoj dom. Oslanjajući se na vlastita iskustva kao dijete koje je moralo napustiti svoju domovinu, Chalayan je cijelu kolekciju 2000. temeljio na prisilnom selidbi i prisilnoj migraciji, kada sve svoje najdragocjenije stvari obično mora se ostaviti. Dizajner je stoga koristio navlaku stolice koje se mogu transformirati u haljine, a na kraju revije stolić se pretvarao u drvenu suknju.²⁶

Slika 17. Hussein Chalayan Airmail dress

²⁵ <https://www.anothermag.com/fashion-beauty/8248/when-hussein-chalayan-turned-furnishings-into-fashion>

²⁶ <https://indie-mag.com/2018/10/hussein-chalayan-interview/>

Tijekom revije manekenke su skinule presvlake sa stolica i stavile ih na svoja tijela, koristeći različite načine presavijanja kako bi kreirale odjeću od njih. Drugi komad namještaja, pak, bio je jednostavan okrugli stolić u čiju je sredinu manekenka stala i polako ga povukla prema struku transformirajući ga u suknju. Ovim riješenjima pokazao je kako se interijer može pretvoriti u odjeću, kako može biti „nosivi” dijelovi doma.

U kolekciji je izrazio je ne samo svoju ljubav prema arhitekturi i tehničku preciznost, već je za sobom ostavio važnu društvenu poruku. Predstava je inspirirana ratnim izbjeglicama, ljudima koji su bili prisiljeni napustiti svoje domove i prisiljeni su na leđima nositi svoju imovinu."

Chalayan nije samo tehnički i konceptualno snažan u dizajnu odjeće, već je dobar primjer kako se teška tema kao što su dom, geografija, identitet i gubitak tijela može prikazati u minimalističkom, kompaktnom i čistom, lijepom obliku. Težina subjekta se istovremeno osjeća kroz dizajn, ali nudi savršenu harmoniju očima i osjećaj ljepote.

Slika 18. Hussein Chalayan, Afterwords

12. DIGITALNI NOMADI

Jedan od sve popularnijih i raširenijih stilova života je digitalni nomadizam. Jenjavanjem epidemije oslobodile su se mase ljudi što se tiče migracija. Želja za putovanja nakupljena u ljudima tijekom zatvorenih godina, a koja se miješala s mogućnošću rada od kuće stvorio je novi val selidbe. Kombinacija želja i mogućnosti eksplozivno se transformirala u novi stil života, u kojem se posao može se odraditi u „home office“-u tj. bez određenog radnog mjesta, poput ureda ili institucija.

Digitalni nomadizam uključuje radnike, obično poduzetnike i slobodnjake, koji "nomadski" putuju svijetom radeći digitalno. Digitalni nomadi snažno su vođeni željom da pobjegnu iz zatočeništva, tražeći tropska, istočnjačka, jeftina, životno orijentirana ili "Instagram-friendly" mjesta gdje mogu upoznati "zanimljive" ljude i „istomišljenike“. ²⁷

Slika 19. Digitalni nomad lifestyle

²⁷https://www.researchgate.net/publication/340755802_The_Mobilities_of_Digital_Work_The_Case_of_Digital_Nomadism

Gubitak radnog mjesta, odnosno sloboda, te velika želja za putovanjem omogućili su ljudima da mjesecima budu dio različitih kultura prema vlastitim potrebama. Pad u drugo podneblje, drugu kulturu, biti na putu cijelo vrijeme ograničava i mijenja ljudsku garderobu i količinu i sadržaj posjeda. Digitalne nomade zamišljamo uglavnom u jednostavnoj odjeći, a za njih je imovina ograničena s veličinom prostora.

Što bi to moglo značiti za modnu industriju i ako se ovakav stil života nastavi, kako će se promijeniti koncept kupnje i odnos prema odjeći?

Digitalni nomadizam i digitalna odjeća kreću se i šire rame uz rame. Ljudi koji se nalaze u najskrivnijim dijelima svijeta mogu biti "prisutni" u masi putem društvenih medija. Vidim neku poveznicu s digitalnom odjećom koja ljudima omogućuje da nose najkompliciranije i „najluđe“ kreacije kako bi se pokazale masama, tj. društvenim mrežama poput Instagrama.

Nasuprot tome, na Instagram objavi može pokazati da pozira u kompliciranoj kreaciji na nekom egzotičnom otoku, a zapravo boravi u toploj klimi u laganoj, minimalističkog kroja, drvenoj nomadskoj haljini od lanenog materijala.

13. TEORIJA MODE I DIGITALNI NOMADI

Iz teorije mode mogu se istaknuti razni detalji koji se mogu usporediti s digitalnim nomadima, postavljajući pritom pitanja o fizičkom postojanju odjeće.

Godine 1899. američki sociolog Thorstein Veblen u svojoj je studiji „Theory of the Leisure Class” naglasio društvenu ulogu odjeće.

„Međutim, prema Veblenu, u modernom društvu funkciju iskazivanja bogatstva preuzima upadljiva potrošnja, kupovanje i akumulacija dobara koji nastaju kao produkt novčanog natjecanja, a upravo u tom segmentu moda je tipičan oblik rastrošnosti, pogotovo u odijevanju, ali i u drugim područjima. „²⁸

²⁸ Paić, Žarko i Purgar, Krešimir. Teorija i kultura mode – discipline – pristupi – interpretacije, Tekstilno-tehnološki fakultet, Zagreb, 2018., str. 61

Za digitalne nomade, temelj poštovanja ne vrti se oko akumulacije dobara ili posjedovanja bogatstva, kao u novčanoj kulturi koju opisuje Veblen. Doista, većina njih ne može se smatrati putnicima visokog statusa.

Kako bi stekli prestiž, društveni mediji im služe kao alat putem kojeg komuniciraju sa svijetom koliko su njihovi životi jedinstveni. Svoje "bogatstvo" pokazuju u obliku lijepih slika i online dnevnika.²⁹

U usporedbi s činjenicom da su, temeljeno na Veblenovoj teoriji, ljudi pokazivali svoj status kroz modu i odjeću, ova nova ideja sloja dokoličarske klase mnogo je održivija u smislu gomilanja predmeta i time odjeću i modu stavlja ispred važnih pitanja.

S druge strane, s dolaskom postmodernizma, čovjekov osjećaj sebstva najviše je izbio na površinu kroz odjeću.

Američki antropolog Ted Polhemus postavio je pitanje plemenske nošnje s dolaskom postmodernizma. Po analogiji plemenskih naroda, subkulture koje su se pojavile u drugoj polovici 20. stoljeća, kao popularna "modna forma", poznata kao *antimoda*, spektakularno su pokazivale pripadnost svojoj skupini. Kroz odijevanje i stil dalo se iščitati tko pripada punkerima, beatovima, modovima, rockerima i slično, kao što se moglo iščitati u različitim vezovima, nošenju nakita itd. o kojem je nomadskom narodu riječ.

Plemenski narodi odijevali su se prilično složeno. Ne može se poreći da je odjeća uvijek bila usko povezana s izražavanjem identiteta. Promjena mode u stil može se povezati s promjenom moderne u postmodernu, pa je tako pripadanje grupi postalo više "pomodno" od praćenja svojevrsnog trenda odijevanjem.³⁰

Pojava stilova omogućila je ljudima da se odijevaju prema vlastitim osjećajima, u skladu sa svojim identitetom. I digitalni nomadi su se pretvorili u svojevrsno "pleme", ali se njihova kohezija odvija u online prostorima pred očima svijeta.

²⁹ https://www.researchgate.net/publication/344677571_Digital_Nomads_A_New_Form_of_Leisure_Class

³⁰ Polhemus, Ted, *Style Surfing: What to Wear in the 3rd Millennium*, Thames and Hudson, New York, 1996., str. 8

14. OSOBNI STIL DIGITALNIH NOMADA

Odustavši od svog ugodnog stalnog prebivališta, Hannah Shewan Stevens u jednom članku izvještava o tome kako se njezin stil, odijevanje i posjedovanje odjeće mijenjao tijekom novoformiranog načina života. Svoj san da putuje i postane slobodna novinarka ostvarila je u jugoistočnoj Aziji, što je bilo popraćeno promjenama načina života. U ovoj situaciji rekonstruirala je vlastitu garderobu.

Sa preseljavanjem na Tajland, stvorila je kombinaciju „look“-ova koja sadržava njezine najdraže komade odjeće jarkih boja ili komada u gothic-rock stilu. Kada ljudi imaju samo jednosmjerne karte, moraju složiti bit svog života u veličinu paketa koji je propisan različitim zračnim kompanijama. Ovaj zadatak za čovjeka koji je imao udobnost i prostor u svom domu je ogroman zadatak, koji uključuje mnogo zahtjevnih tema, uključujući i organizaciju garderobe. Dok je svoju garderobu pokušavala suziti na kapsula kolekciju, nepotrebnu ili selektiranu odjeću namijenila je za donaciju. Nije novost da je proces prenošenja i rastanka od dragih predmeta/odjeće neizbježan bez sentimentalne slabosti. Nakon rastanka s komadima koji su ju podsjećali na različita razdoblja i događaje iz njezina života, uspostavila je sljedeće:

Stvaranje kapsule kolekcije zahtijeva praktičnost i svestranost, eksperimentiranje s onim što imamo i definirati što želimo da odjeća govori o našem modnom identitetu.

Izjavila je sljedeće:

"iako sam pretpostavljala da se mogu odijevati kao kod kuće, nomadski život zapravo zahtijeva više modnih kompromisa nego što mislimo... Putovati u zemlje u kojima je utjecaj klimatskih promjena puno veći nego na Zapadu - i gdje brza moda igra ključnu ulogu u ubrzanju toga – učinila me svjesnim utjecaja koji moj izbor stila može imati" ³¹

Također je navela da se takvim stavom oslobađa od stalne kupnje nove odjeće i od uvjerenja da je prikladno pozirati u novoj odjeći na slikama na društvenim mrežama. Njezina poruka je da će nas ograničeni izbor uvijek tjerati na kreativnost, a za nju je to stvorilo jaču vezu s vlastitim modnim identitetom.

³¹ <https://www.refinery29.com/en-au/digital-nomad-personal-style>

15. NESKLAD U NAVIKAMA ODIJEVANJA STARIH I SUVREMENIH NOMADA

Kao što smo vidjeli na primjeru tradicionalnih nomada, odjeća i dodaci su u mnogim slučajevima bili složeni, veliki naglasak stavljen na dekoraciji odjeće i tijela, kojom su izražavali svoj identitet i pripadnost.

Kod nekih nomadskih naroda, poput Mongola ili iranskih etničkih skupina, kuća i namještaj također su bili izrađeni od tekstila, koji je imao mnogo uzoraka i ekspresiju sadržaja. Unatoč tome što je njihov život zahtijevao stalno kretanje, čak i ako su hodali ili galopirali na svojim konjima, njihov snažan osjećaj identiteta izražavao se i u obliku odijevanja. Vrijedi spomenuti i njihovu vjeru i duhovni element odjeće. Za njih odjeća nije bila samo komad tekstila koja pokriva tijelo ili kreacija koja se nosi radi mode, nošenje odjeće imalo je puno dublje korijene.

Nasuprot tome, identitet suvremenih nomada uglavnom je ograničen na lijepu sliku s prekrasnim krajolikom u pozadini ili, naprotiv, odjeća migranata koji bježe od loših uvjeta pati od potpunog nedostatka estetike

Kroz rodni grad u kojem je puno migranata iz Azije zapelo na pragu ulaska u Europsku Uniju, stekla sam uvid u odjevne navike tih ljudi. Subotica je grad na srbijansko-mađarskoj granici u kojem je godinama neriješen problem smještaja migranata. Velik postotak muškaraca može se vidjeti, čak i u centru grada, u trenirkama s kapuljačom i jednostavnim, udobnim hlačama. Mnogi nose šilterice s različitim natpisima brendova. U velikom broju nose odjeću tamnih tonova, a boja ili uzorak se pojavljuje samo kao akcenat. Za njihovu se odjeću može reći da je ležerna i sportska. Obuće su im također uglavnom udobne, što je pogodno za konstantno kretanje, jer također lutaju šumama ili po gradu. Nose i papuče, čak i po hladnom vremenu, a šalove i kape nose u različitim kombinacijama uzorka i boja bez promišljenosti. Njihova je odjeća isključivo funkcionalna, ona je bez kustoskog osjećaja, težina njihova života očitava se i u njihovoj nepretencioznosti u odijevanju. Teško je iščitati njihov osobni identitet, jer na takvom putu, život na granici, dovodi krizu egzistencije. Nije im dostupno obući se po vlastitom ukusu, nagomilati odjeću ili nostiti svoj kulturni, plemenski identitet. Čuje se i da umjesto pranja postojeće odjeće kupuju novu odjeću. U slučaju ako migrant želi obući čistiju odjeću, prisiljeni su kupiti novu, a staru bacaju, što je u potpunom suprotnosti s idejama tradicionalnih nomada.

Osim što npr. nigerijski nomadi odjeću kupuju na sajmovima, tradicionalni nomadi uglavnom sami izrađuju svoju odjeću. Čak i kada kupe samo jedan zaseban materijal, primjerice od Tuarega, plemena ga omotaju na sebe vlastitim tehnikama i vještinama. Usko su povezani s onim što nose, bilo zbog praktičnosti ili da bi izrazili duhovnost ili pripadnost klanu. Vidimo puno detalja na njihovoj odjeći, komada s biserima i drugim ukrasima. Pedantnim radom doprinose savršenstvu odjeći. Vidljivo je koliko je povijesna odjeća bila dorađenija u odnosu na današnju (ne u slučaju visoke mode).

Može se reći da je među povijesnim nomadima postojala odjeća koja se može svrstati u visoku modu. Tome u prilog ide i kulturna aproprijacija³², često se događalo da velike modne kuće prisvajaju uzorke, oblike i odjevne predmete koji su pripadali kulturnim idejama pojedinih plemena.

U "ormarima" suvremenih nomada složena i detaljna odjeća nije uobičajena, već praktični ili oni komadi kojima najviše izražavaju svoj individualizam. Ipak, plemenski nomadi slijedili su neki oblik ili uzorak, ovisno o tome gdje su pripadali.

Sličan karakter je imala antimoda postmodernoga doba. Funkcioniranje postmodernih subkultura vrlo je slično funkcioniranju povijesnih nomada. U modu su ušli svakakvi stilovi, a upravo ta velika sloboda, raznolikost i izbor proširio ljudsku garderobu.

Vrijedno je spomenuti razliku između fizičkog i digitalnog postojanja odjeće. Digitalna odjeća postaje sve popularnija, a budući da su digitalni nomadi fizički na točno određenom mjestu, ali redovito prikazuju svoje živote na društvenim mrežama, koje su ujedno i način socializiranja, odjeća apstraktnog virtualnog izgleda mogla bi igrati važnu ulogu u njihovom lifestylu. Dakle, njihova odjeća, koja je složenija, može postojati samo u obliku slike. Nasuprot tome, tradicionalni nomadi nisu samo bili u fizičkom kontaktu sa svojom odjećom kako bi je nosili, već su je i sami izrađivali. Oštar kontrast između ova dva oblika postojanja nije samo tema među nomadima, već se također provode mnoga istraživanja o tome koji pristup „proizvodnje” odjeće može smanjiti zagađenje i prebaciti modnu industriju na održivi način.

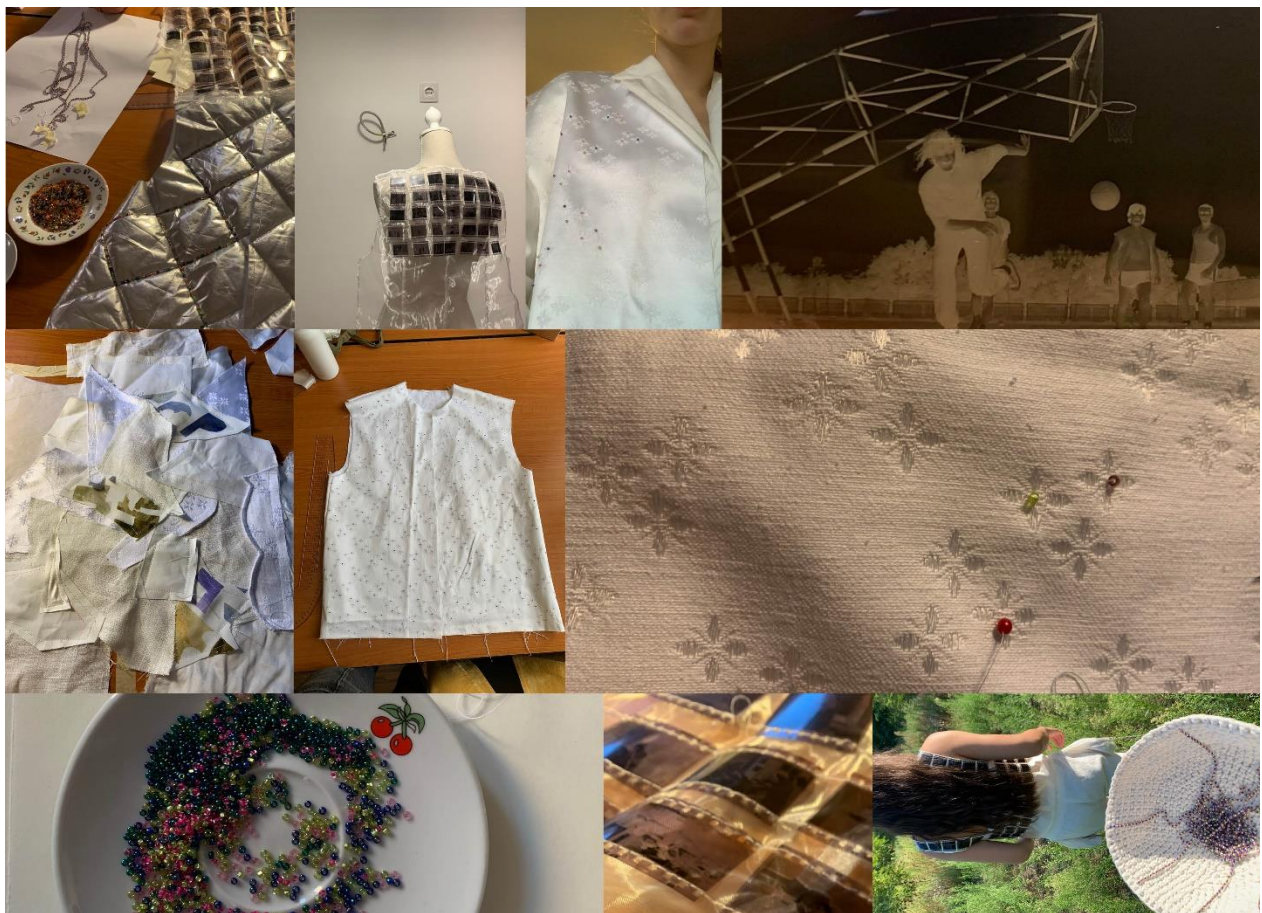
³² Kulturna aproprijacija je neprikladno usvajanje elementa ili elemenata jedne kulture ili identiteta od strane pripadnika druge kulture ili identiteta. Dostupno na: https://hmn.wiki/bs/Cultural_appropriation

16. RAD NA VLASTITIOJ KOLEKCIJI

Budući da su počeci nomadizma značili lutanje prirodom, a da od suvremenih nomada, digitalni se sele za egzotičnom prirodom, i osobno iskusim blizinu migranata, koji se skrivaju u šumama, izraz „Vanchar” bio je prikladan za naziv kolekcije. Na temelju navedenog van znači šuma, a “char” lugalice.

Kolekcija reprezentira cijelokupan doživljaj istraživanja diplomskog rada.

Za izradu odjeće korišteni su osjećaji, tehnike i materijali koje ova tema obuhvaća. Odjeća nomada može se obraditi na mnogo načina i može joj se pristupiti s više strana, a na sljedećim stranicama iznijet ću vlastito promišljanje i analizirati koje poruke i interpretacije krijem u komadima.

Slika 20. Proces izrade kolekcije

16.1. Moodboard 1.

Dominira bijela boja, kao i u cijeloj kolekciji. Suvremeni nomadi i digitalna odjeća nisu samo imenjaci, već naša virtualna odjeća osim održivosti ispunjava i društvene funkcije kad se nalazimo daleko od svih. Materijali 3d programa obično su bijeli i daju pomalo krut izgled. Iz netočnih krojeva mogu se izvući zanimljivi oblici koje program ne može pravilno oblikovati prema tijelu. U kompoziciji se pojavljuje i bijela životinja s minimalnom bojom na sebi. Budući da su nomadi također ukrašavali svoje životinje, one su također imale neki stil i identitet. Nježan je pogled na bijeloj pozadini s minimalnom bojom. Krzno životinja malo sjaji na suncu, zbog čega podsjeća na sjajni materijal koji ima malo strogoće, a kaput koji se pojavljuje na moodboardu uz more poistovjećuje se s tom nježnom strogoćom.

Slika 21. Moodboard 1

16.2. Moodboard 2

Sljedeći moodboard predstavlja apstraktnu digitalnu kreaciju. Kao što se nakupljena odjeća ne može spremiti u paket, naš digitalni ormar za odjeću može biti neiscrpan. Odjeća žena na slici je poprimala nedefiniranu formu zbog njihovog kretanja. S jedne strane daje futuristički, "brzi" izgled, što materijali poznaju kada su i sami u slobodnom padu. Taj "slobodni pad" pojavljuje se i u 3d programima, gdje se može usporediti da ne mora biti funkcionalan, samo poprimiti atraktivan oblik.

Biti u pokretu stvara vezu s nomadima, kao da je njihova odjeća u "slobodnom padu" i ne može se posebno definirati. Osim digitalnog ormara, sugerira svojevrsnu nevinost, čistu ploču na kojoj mogu stajati nove stvari, bolje stvari. Pomalo je kao da nomadi počinju s praznom listom. Život prototipa neprestano se mijenja, a novonastale situacije daju novo rješenje odjeće. U modnoj industriji se isto događa ta stalna potreba za redizajnom i promjenom situacije.

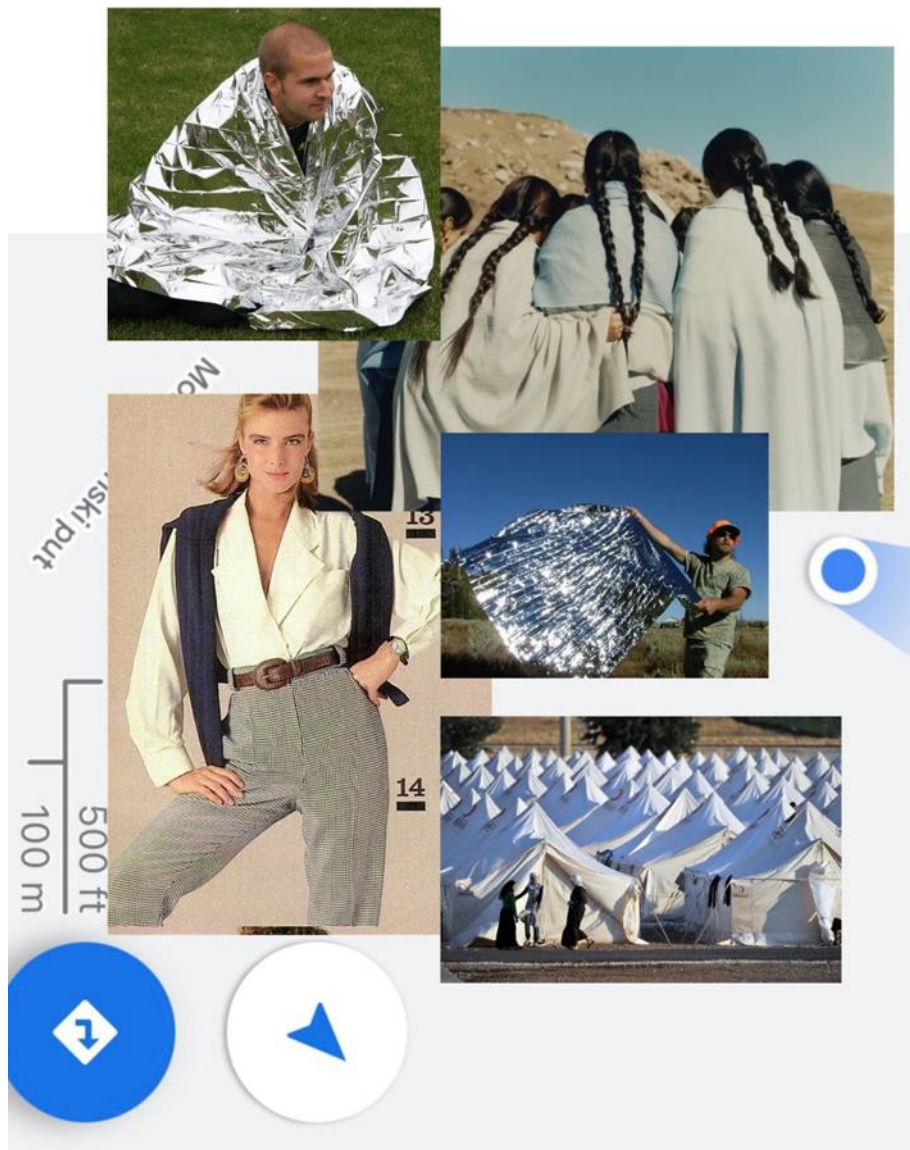

Slika 22. Moodboard 2

16.3. Moodboard 3

Termo deka migranata došla je u dodir s izgledom uredske radnice i pletenicama tradicionalnih nomada. Mala oznaka koja pokazuje gdje se nalazimo na karti simbolizira bisere.

Ukupni učinak ovih slika pokazuje nešto od kompaktne snage i militantnosti. Estetski spoj termo pokrivača i ograda koje sprječavaju prolaz migranata dovodi do materijala srebrnog štepanka.

Slika 23. Moodboard 3

16.4. Moodboard 4.

Prašnjava, šljunčana cesta nomada miješa se s krhotinama kuća koje mogu nositi u svojim putovima (košara). Mongoli su nosili svoje jurte, pa i mi možemo simbolično nositi ruševine kuće na svojim leđima. U ukupnom efektu vidimo bež, sivi materijal, s minimalnom količinom boje. Ako vidimo fotografiju nomada snimljenu iz daljine, boje se tu i tamo pojavljuju u skoro monokromatskom pejzažu. Boje se tek tako, minimalno, pojavljuju u kolekciji, ali igraju važnu ulogu.

Slika 24. Moodboard 4

16.5. Boja

Dominirajuća boja odjevne kombinacije je bijela. Među tradicionalnim nomadima najvažnija vrijednost bile su životinje, na kojima su putovali, borili se, pakirali stvari na njih i živjeli od njih, zbog čega sam izdvojila bijelog konja kao simbol . Boja se također može odnositi na filozofiju "čistoće" koja postoji među Romima. Suvremene nomade zamišljajući ih, s jedne strane u bijelom lanenom materijalu, koja je idealna opcija na egzotičnim mjestima s visokom temperaturom i vlagom.

Lan hladi tijelo, a bijelina odbija svjetlost. S druge strane, digitalna garderoba sustiže one koji aktivno postoje u digitalnom svijetu. Općenito, zadana upotreba materijala 3D programa, koji su razvijeni specifično za krojenje, je bijela. Odnos prema migrantima koji prevladava u mom gradu zrači jednim bezopasnom strahom koji isto ima bijelu auru. Ova boja se također može tumačiti kao novi početak, izgladivanje ili kao "prazan kofer" i čista ploča. Ovisi o ljudima i modnoj industriji kako će prepakirati odjećom prostore stvarnog svijeta ili metaverzuma. Nove ideje postojanja odjeće u stvarnom ili digitalnom svijetu djelomično su u rukama ljudi koji su u migraciji.

15.6. Materijali kolekcije

Kapsula kolekcija strukturirana je na način da se različiti komadi mogu međusobno kombinirati - dakle, unatoč manjem broju komada, mogu se kombinirati kako bi stvorili više različitih silueta.

Materijali mnogih djela su tretirani manipulacijom, s pažnjom na detalje i zanat, a imaju i duhovni naboj. Nabavljeni su tijekom raznih putovanja i selidbi komada koje sam nosila sa sobom da im se „jednog dana nešto dogodi“. Budući da su ovi materijali u prtljazi značili veliku težinu, kako bih ih nosila sa jednog mjesta na drugo, odlučila sam da je vrijeme da iskoristim nakupljene tekstile i izrazim to u kolekciji čija je tema povezano s ljudskim kretanjem i migracijom. Materijali uglavnom dolaze iz Zagreba, Łódźa i Subotice. Dolaze iz second handa, vlastitog domaćinstva ili kao deadstock tkanina. Obradeni su *upcycle* i *recycle* metodom, koristeći stare perle iz djetinjstva kao ukrasni materijal.

Jedan komad je izrađen sa transfer tiskom na tekstilu, neki su ukrašeni biserima ili foto negativima, a jedne su hlače izrađene u patchwork tehnici. Prikazani su određeni konkretni komadi kao što je prsluk, jakna ili hlače, no može se istaknuti jedan komad koji se razlikuje od uobičajenog kroja ili odjeće.

16.7. Transformativni materijal

Materijal prikazan na slikama je jednodijelni tekstil, čiji je jedan kraj drapiran, a drugi kraj pokazuje njegovo porijeklo: postojao je kao zavjesa. Na naličju i na rubovima materijala nalaze se našivene trake koje se mogu koristiti za pojedinačno vezanje ovog komada tekstila kako bi dobila različite forme.

Na slici 1. možemo vidjeti haljinu poput košare čija silueta podsjeća na odjeću plemenskih naroda ili na osobu koja nosi ruksak. Također se vidi da se u njoj mogu sakriti materijali što simbolično predstavlja krijumčarenje odjeće kroz zračnu luku.

Slika 25. Alternativa materijala 1

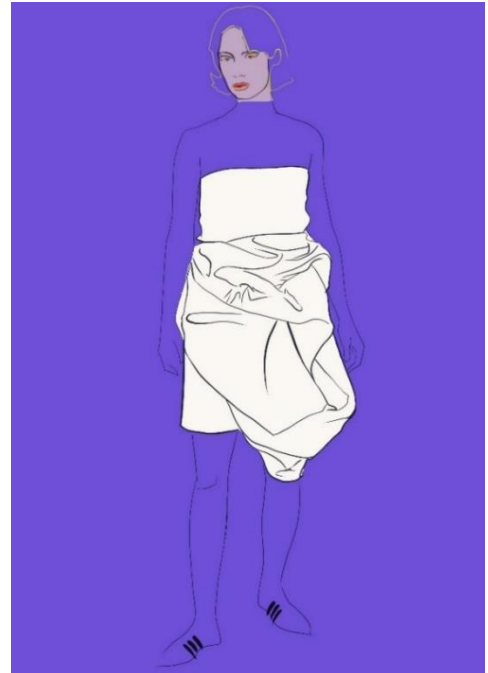

Slika 26.. Alternativa materijala 2

17. LIKOVNA IZRADA KOLEKCIJE

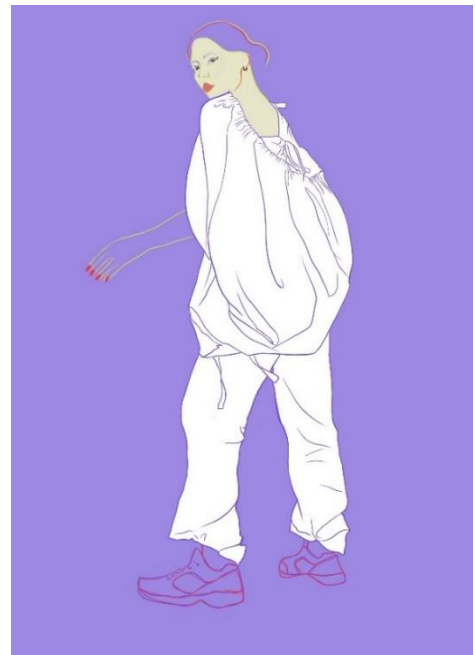
Slika 27. Skica 1

Slika 28. Skica 2

Slika 29. Skica 3

Slika 30. Skica 4

Slika 31. Skica 5

Slika 32. Skica 6

Slika 33. Skica 7

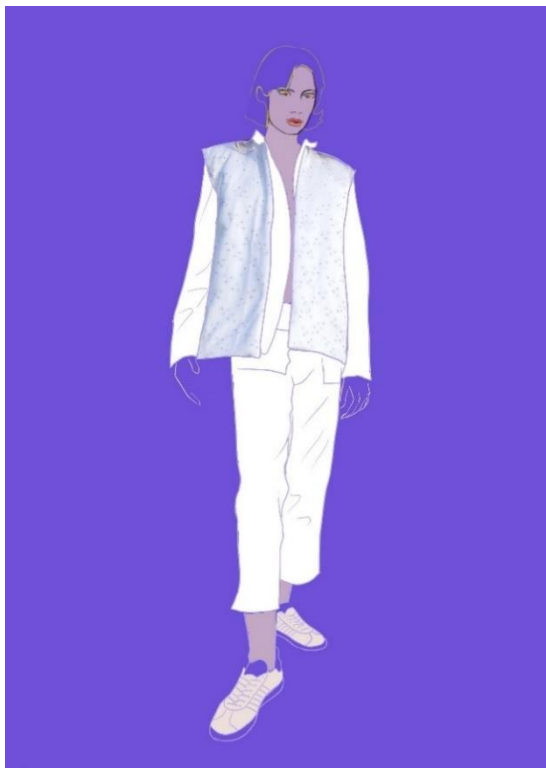
Slika 34. Skica 8

Slika35. Skica 9

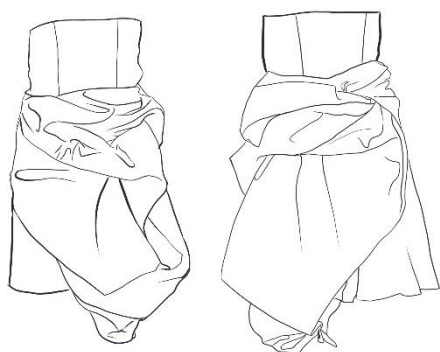

Slika 36. Skica 10

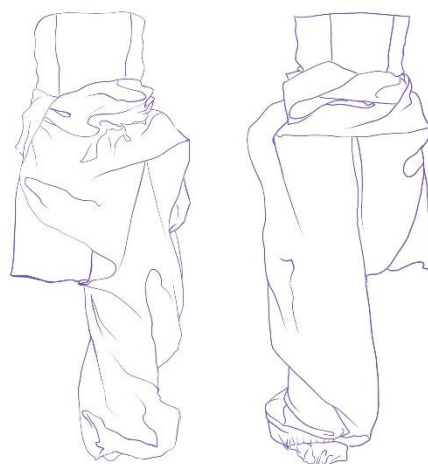

Slika 37. Skica 11

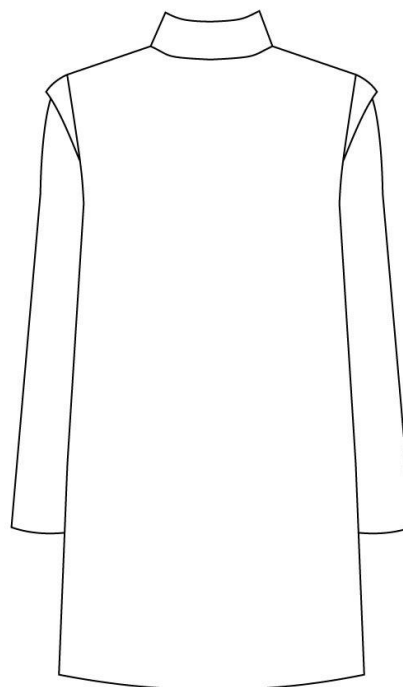
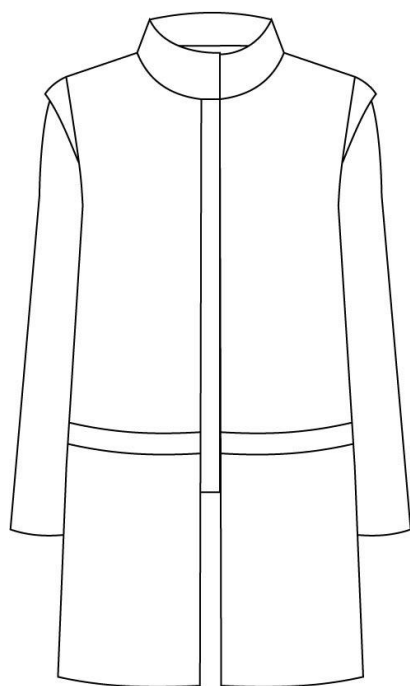
18. TEHNIČKI CRTEŽI ODJEVNIH KOMADA

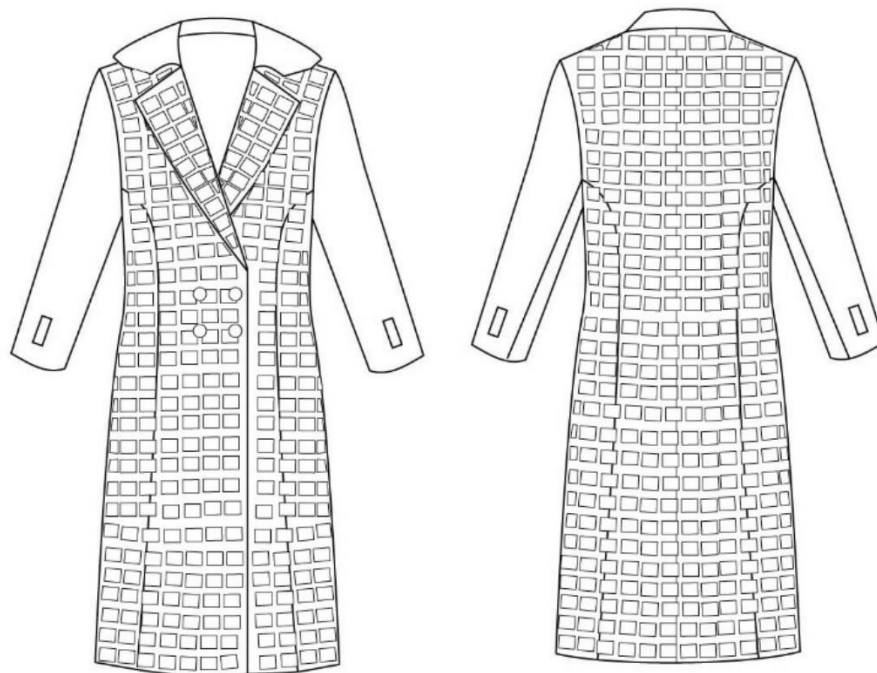
Slika 38. Tehnički crtež odjevne kombinacije

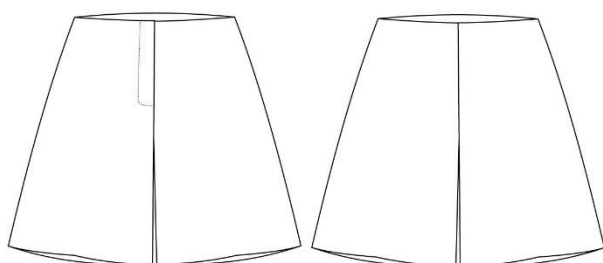
Slika 39. Tehnički crtež odjevne kombinacije

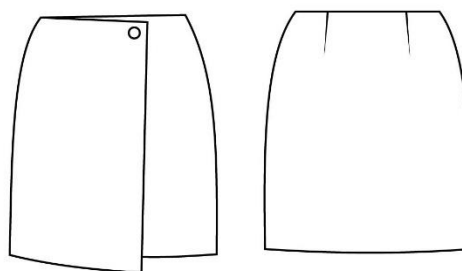
Slika 40. Tehnički crtež kaputa

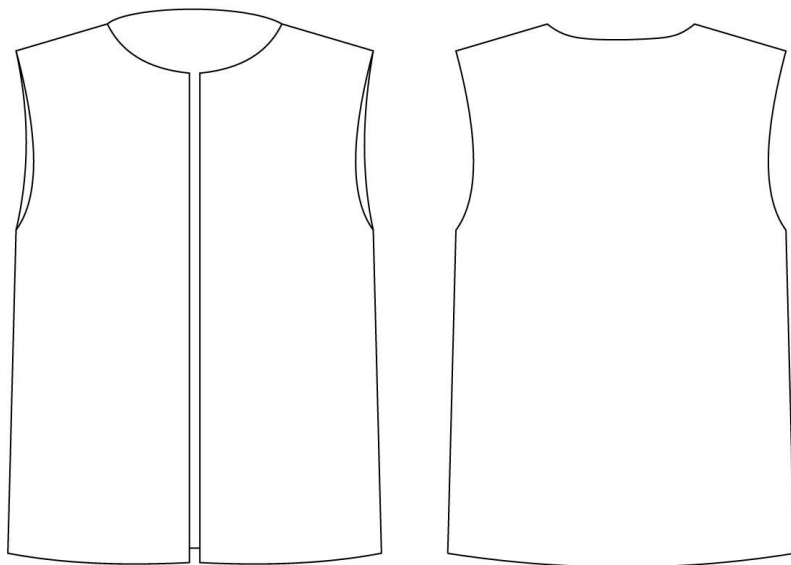
Slika 41. Tehnički crtež kaputa

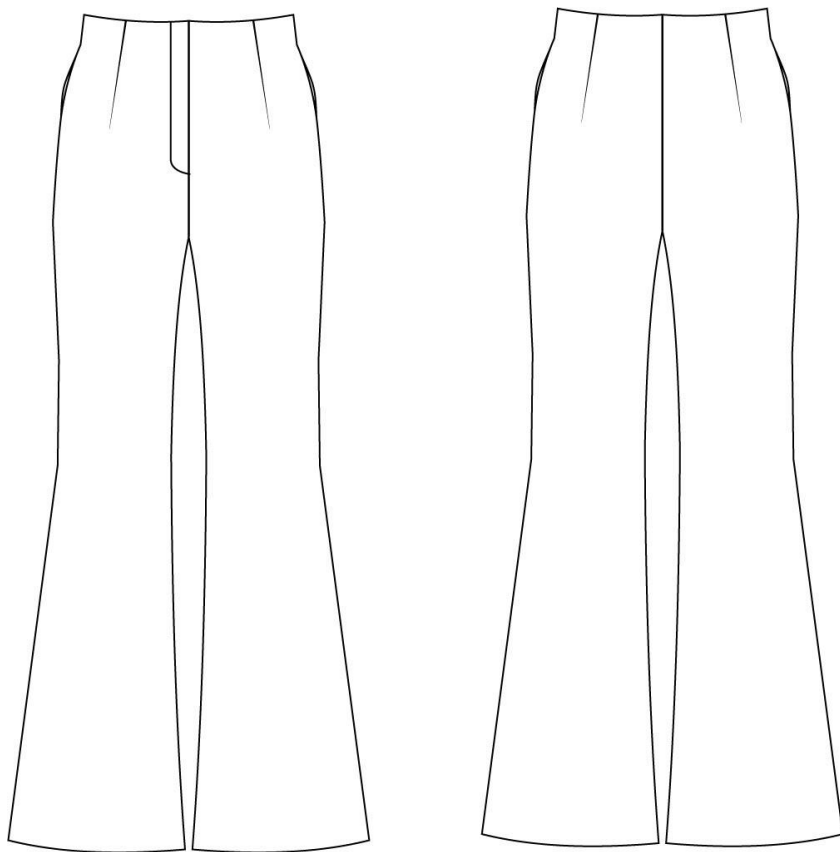
Slika 42. Tehnički crtež suknja-hlača

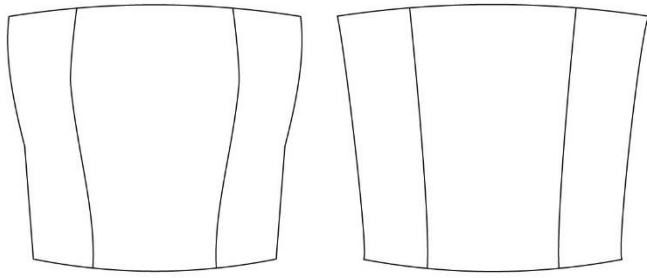
Slika 43. Tehnički crtež suknje

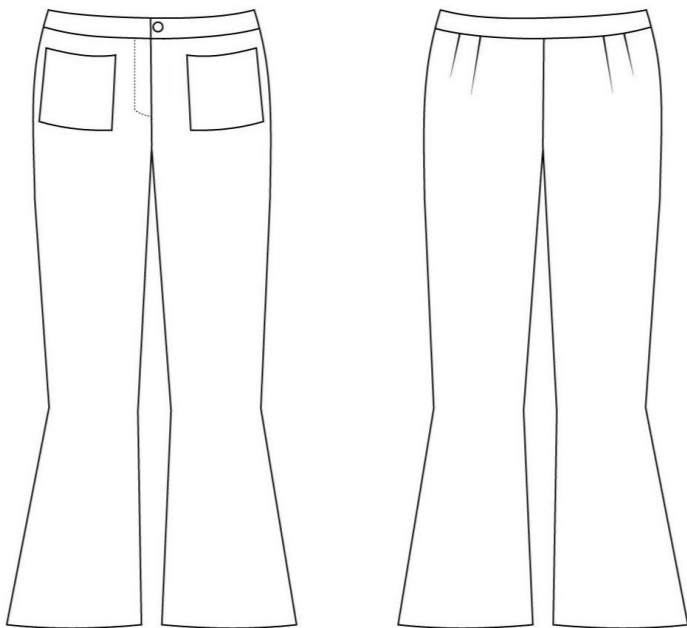
Slika 44. Tehnički crtež prsluka

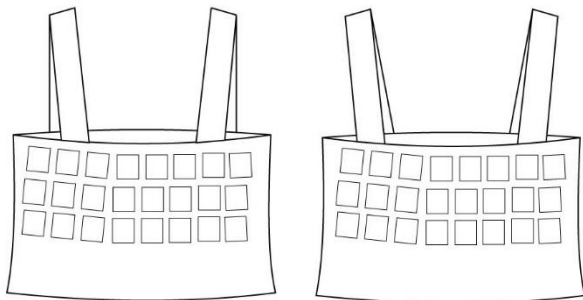
Slika 45. Tehnički crtež hlača

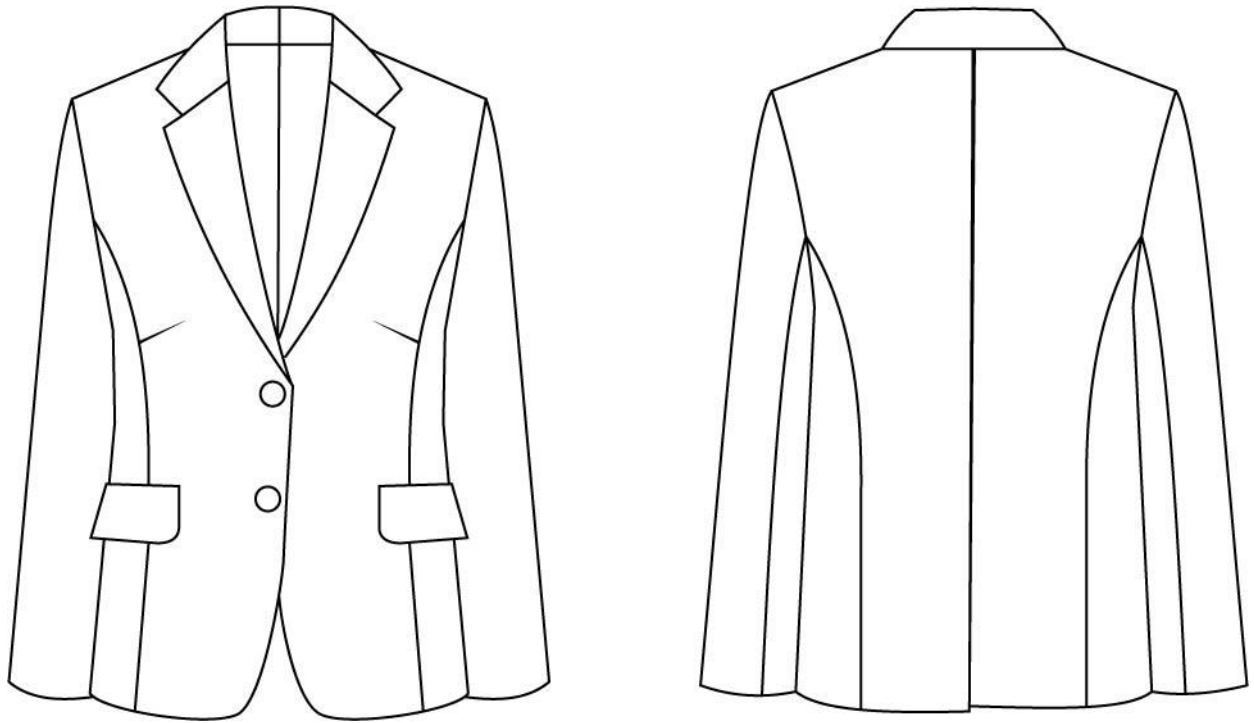
Slika 46. Tehnički crtež topa

Slika 47. Tehnički crtež hlača

Slika 48. Tehnički crtež topa

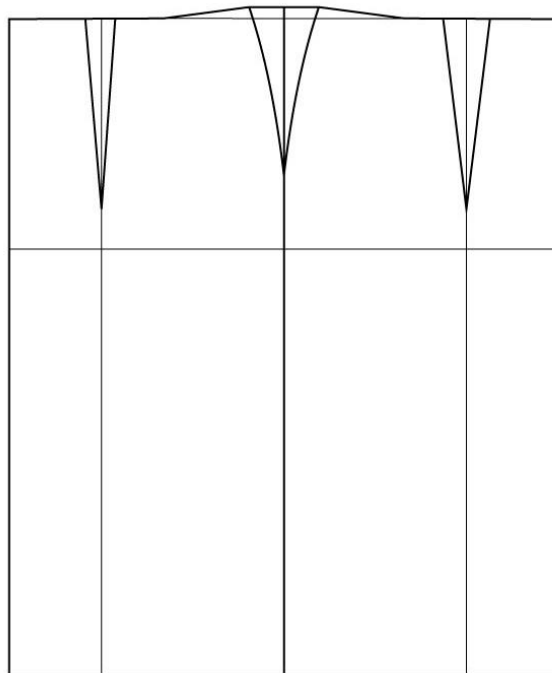
Slika 49. Tehnički crtež sakoa

19. KONSTRUKCIJA SUKNJA-HLAČA

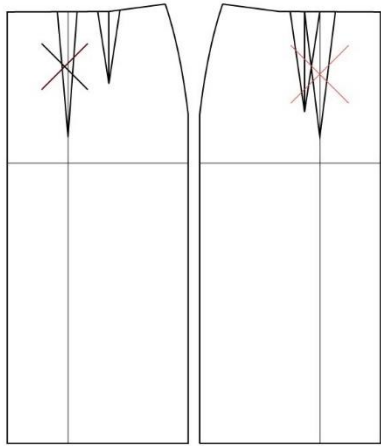
Za konstrukciju suknja-hlača koristi se prednji i stražnji dio suknje. Na te krojene dijelove nastavlja se konstrukcija. Krojevi korištene su iz knjige „Konstrukcija i modeliranje odjeće“ čiji su autori Darko Ujević, Dubravko Rogale i Marijan Hrastinski.

Tjelesne mjere za konstrukciju suknja-hlača:

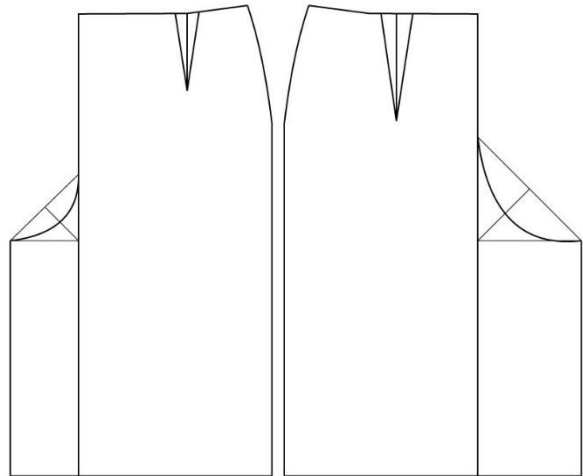
Tv	Tjelesna visina	170
Os	Opseg struka	70
Ob	Opseg bokova	94
Dk	Duljina kroja	50
Vb	Visina bokova	21,5

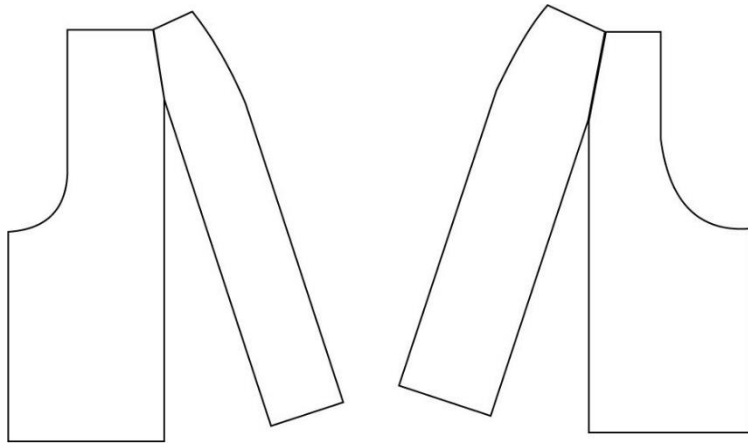
Slika 50. Konstrukcija temeljnog kroja suknje

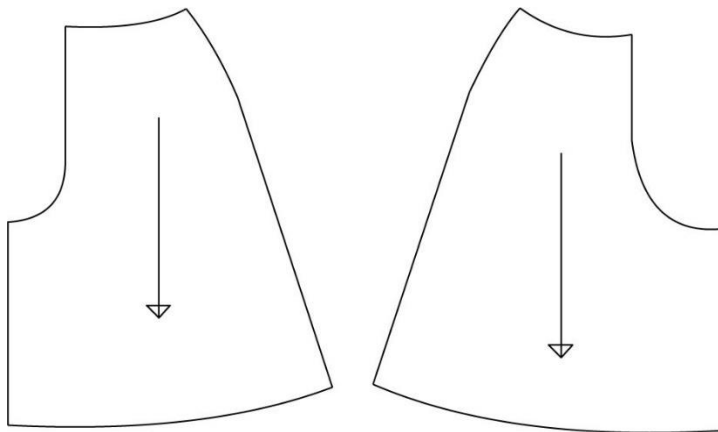
Slika 51. Konstrukcija klasične suknje

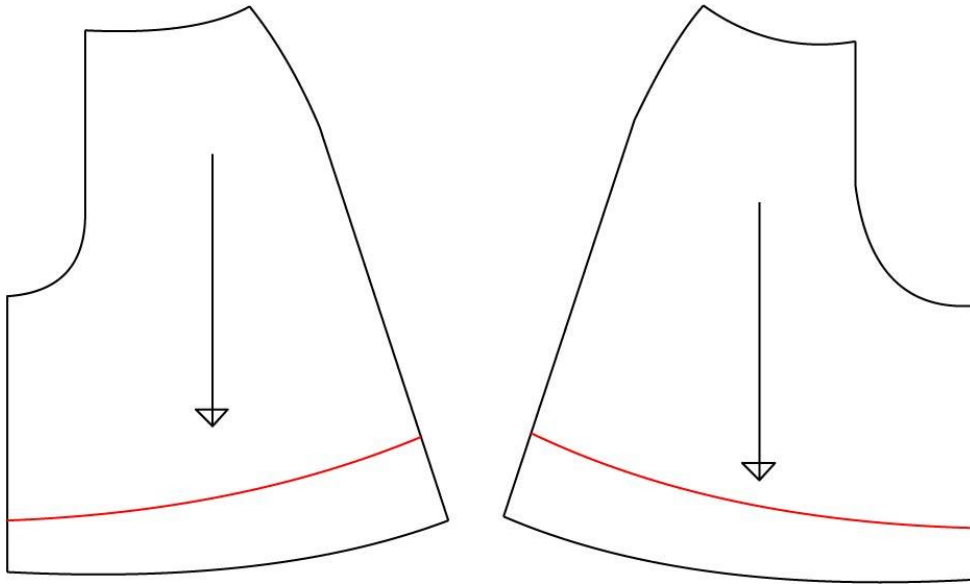
Slika 52. Konstrukcija suknja-hlača

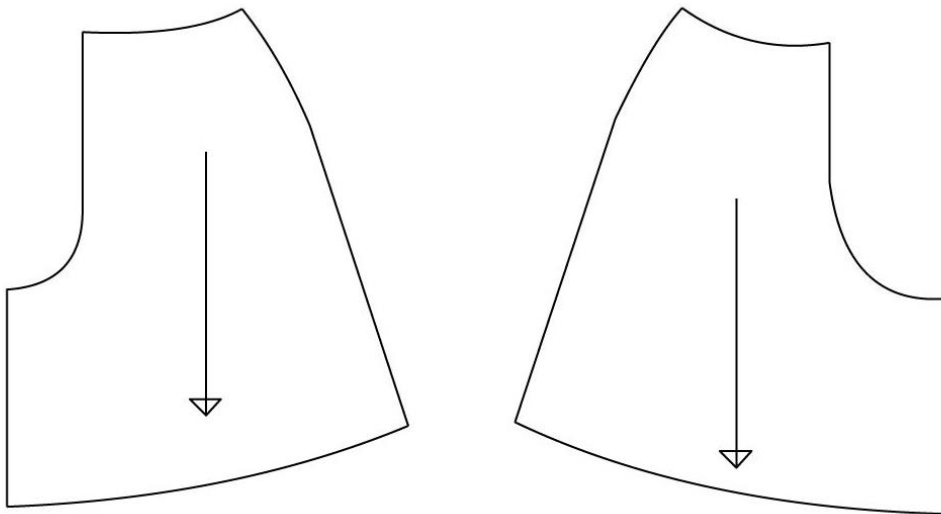
Slika 52. Modeliranje suknja-hlača

Slika 53. Kroj suknja-hlača

Slika 54. Modeliranje suknja-hlača

Slika 55. Kroj suknja-hlača

20. ODJEVNA KOMBINACIJA 1

Slika 56. Odjevna kombinacija 1

Slika 57. Odjevna kombinacija 1

Uzorak jakne inspiriran je šljunčanim i stjenovitim okolišem, kao i vlastitom slikom, na kojoj se vide tragovi čovjeka: „školica“ nacrtana kredom : prisutnost ljudi na cestama. Svojim bojama pristaje uz prašnjave ceste pod nogama tradicionalnih nomada, simbolizira samo tlo koje omogućuje kretanje. Ovaj je komad izrađen od banera trgovine brze mode New Yorker. Reklamnim materijalom dekonstruirana je slika, učinilo ga nevidljivim, ali bez obzira na dekonstrukciju, prisutnost brze mode je u svakom malom segmentu života.

Ispod područja pojasa nalaze se veliki džepovi, koji su neprimjetni ako su prazni ali u njih stane puno stvari, što ih čini pogodnim za prolaz kroz aerodrom i odlaganje čak i lagane odjeće.

Dominantni uzorak je izvučen iz donjeg dijela reklamnih materijala, gdje modeli stoje na putu brze mode. Ovratnik je od dijela zamućene prirodne pozadine u kojoj stoje modeli.

Ovim komadom se ističe kako nije samo odjeća ovih brendova ono što stvara gomilu otpada, već i materijali od kojih je napravljen „glas brenda“, a koji postoji kao plastični otpad.

Kreacija ima također pomalo urbani dojam, poput urbanih sredina koje digitalni nomadi napuštaju radi egzotičnijih lokacija. Metaverzum i internet koji omogućuje putovanja digitalnih nomada uvijek će nas podsjećati na urbanu sredinu.

Slika 58. Odjevna kombinacija 1

21. ODJEVNA KOMBINACIJA 2

Slika 59. Odjevna kombinacija 2

Ova kombinacija naginje svečanom izgledu , a koja nije stvorena složenim modeliranjem, već tehnikom vezivanja i omatanja naučenim od nomada. Materijal izvorno dolazi iz second handa i prodavan je kao zavjesa. Zadržavši specifične krajeve (strana na koju je iskrojen ne neki drugi komad i strana na kojoj su još vidljivi detalji zavjese), omotava se i pričvršćava se na različite

način. Manipulirano drapiranje materijalu daje voluminoznost i svečanost, također pokriva slučaj vjenčanja ili sličnih pogoda nomada. Drapirani detalj zapravo ostaje kao naglasak i isti je u svakoj kombinaciji ovog materijala, ostali ravni dijelovi su ono što je zapravo promjenjivo.

Dodatak taburea samo je vizualizacija šešira koji se uklapa u nomadski život.

Gornji dio je bijeli top koji u svojoj jednostavnost daje neku podlogu. On je isto izrađen od materijala iz second handa i bio je zastor u svom izvornom stanju.

Cjelokupni outfit predstavlja upcycle metodu, a bitan detalj je da u recikliranju nije izrađen od odjeće, već od predmeta koji predstavlja dizajn interijera i doma (zavjesa), čime doprinosi atmosferi koja stvara dom.

Slika 60. Odjevna kombinacija 2

22. ODJEVNA KOMBINACIJA 3

Treći outfit sastoji se od topa krojenog iz bijelog lanenog materijala, donjih gaća i apstraktnog komada odjeće. Nedefinirana suknja se prelijeva u jednu polovicu hlača, a druga polovica prikazuje kratke hlače napravljene od ostataka materijala procesom krojenja kolekcije.

Ova kombinacija također je prikladna za svečane i ritualne prilike i ima dizajn koji podsjeća na pretjerano drapiranu digitalnu odjeću.

Slika 61. Odjevna kombinacija 3

23. ODJEVNA KOMBINACIJA 4

Sljedeća kombinacija sastoji se od bijelog sakoa i hlača. Predstavlja radnike koji više ne idu u ured, ali bi zadržavali uredski i strogi izgled iak se ne trebaju uniformski obući za posao. Nekima će možda nedostajati neoblačenje sakoa na posao. S druge strane, on se poziva na odijela ciganskih muškaraca. Zanimljivo je da su Cigani, unatoč svom nomadstvu, promijenili svoju odjeću od indijske tunike do odijela, ali čistoća ostaje kao glavna vrijednost u pitanju oblačenja.

Slika 62. Odjevna kombinacija 4

Slika 63. Odjevna kombinacija 4

Na slikama se vidi kako iz jakne izlazi komad materijala. Dakle, ne punimo sam džep u slučaju selidbe koja se odvija avionom, već koristimo svaki dio same odjeće za odlaganje stvari, posebice odjeću u slučaju ako više ne stanu u kofere. Ne znači da ova odjevna kombinacija i rješenje ohrabruje one koji žele prenositi više robe nego što to stane u prtljagu, već prikazuje deformaciju pojma "odjeće", koja trebala bi biti vidljiva na vlastitoj koži i na modnoj industriji. Ovo rješenje se može protumačiti i kao iskrivljeni oblik u kojoj industrija narušava kvalitetu i izgled odjeće, i u kojoj je mjeri ljudsko tijelo manipulirano modnom industrijom i gomilanjem odjeće.

Slika 64. Odjevna kombinacija 4

Slika 65. Odjevna kombinacija 4

24. ODJEVNA KOMBINACIJA 5

U obliku digitalnog postojanja svoje uspomene akumuliramo u fotografijama, na našem uređajima i raznim internetskim pohranama, kojima se može pristupiti s nekoliko klikova. U stalnim putovanjima i promjenama okoline, naša sjećanja postaju mutnija. Ne vidimo svaki dan istu rutu do posla, isto drveće, pukotine u zidu, ne gledamo u susjedove prozore, niti gledamo u predmete u našim domovima. Na pretjeranu stimulaciju koju digitalni nomadi mogu doživjeti tijekom stalnih promjena okoliša reagirala sam analognim odgovorom.

Slika 66. Odjevna kombinacija 5

Naša sjećanja su ta koja se lako mogu izgubiti tijekom životnih promjena. U slučaju ako ne vidimo svaki dan naše uobičajenu okruženje koji nas podsjeća na prošlost i cjelokupan život, u kojem su npr. živjeli digitalni nomadi dok nisu odlučili živjeti putujući, ili migranti, dok ih nije zadesio rat ili slične teške situacije, onda bi idejno rješenje bila "jakna pamćenja".

Dominantan komad ove kombinacija je odjevni predmet izrađen od starih foto negativ. Nakon dugog istraživanja moglo se zaključiti da ga ljudi ili smatraju vrijednim i ne žele se odreći svojih negativa ili su već odustali od njih i stavili u otpad. Kvadrati obješeni na jakni su stajali na podu na buvljaku u Subotici. Budući da su ovi negativni malo kome potrebni, bio je važna kupnja prodavaču jer je to nešto što velikom postotku ljudi ne treba. Prednji i stražnji dio jakne ukrašeni su tim negativima i čine mapu jer se na krojnim dijelovima raspodjeljuje kvadrati istog koluta i konteksta negativa.

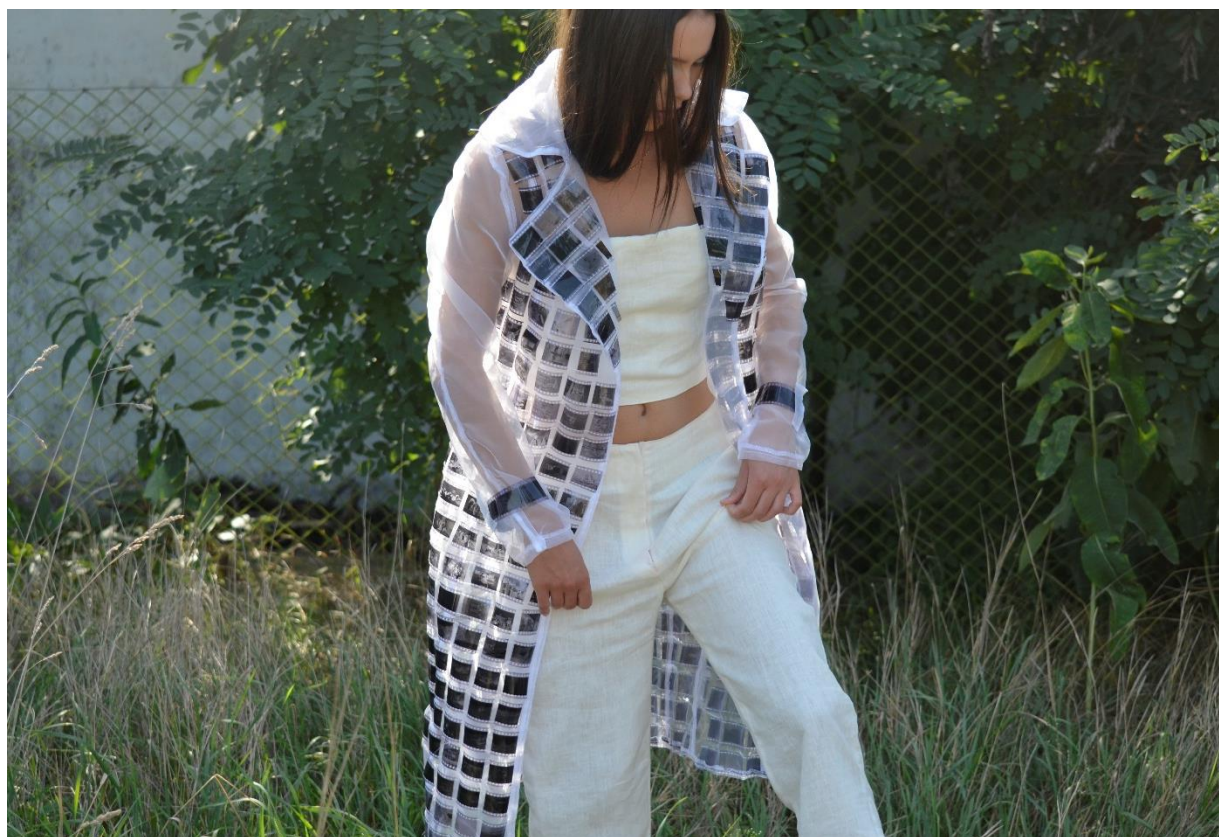
Slika 67. Odjevna kombinacija 5

Između ostalog, bila je tu i kutija s oznakom "selidbe" u kojoj su kadrovi prikazivali proces pakiranja jedne obitelji.

Budući da su pričvršćene na prozirni materijal zavjese, slike su potpuno prozirne i stoga vidljive. Iz daleka vidimo male crne kvadratiće, ali pomnijom analizom imaju puno detalja i obuhvaćaju mnogo sjećanja.

Bez obzira na to što je u svakom komadiću drugačija fotografija, sveukupno se to ne čini puno i značenje se vidi se izbliza.

Iako se čini da se radi o nosivom komadu, ti su negativni zapaljivi i samo su konceptualni prikazi nošenja sjećanja. Postavljaju se sadržaji od kojih su ljudi već odustali. Slike su uglavnom nastale 80-ih godina prošlog stoljeća, u doba postmoderne, što je također važno u vezi s počecima novo novonastalog nomadskog stila života. Osim estetske vrijednosti ovih negativa, rješenje ovog odjevnog komada leži u tome kako čovjek može doslovno nositi svoje uspomene i kako će nam u svakom trenutku biti dostupan "predmet" koji možda ne bismo ponijeli sa sobom prilikom selidbe. Riječ je o idejnom rješenju kojim izrađujemo odjeću od materijala i predmeta koji nisu nužno tekstilni ili koji se ne mogu koristiti svakodnevno. Dizajner Martin Margiela dao je upute modi za korištenje nekonvencionalnih materijala.

Slika 68. Odjevna kombinacija 5

Slika 69. Odjevna kombinacija 5

Maison Margiela poznat je po svom avangardnom i konceptualnom pristupu modi. Brand je poznat po svojim inovativnim dizajnama, korištenju nekonvencionalnih materijala i reinterpetacijama klasičnih odjevnih predmeta poput dekonstruiranih odijela i reciklirane vintage odjeće. Ovakav pristup modi omogućuje pomicanje granica tradicionalnog dizajna za stvaranje jedinstvenih i upečatljivih komada.³³

³³ <https://www.highsnobiety.com/tag/maison-margiela/#:~:text=Maison%20Margiela%20is%20known%20for,suits%20and%20repurposed%20vintage%20clothing>

Slika 70. Odjevna kombinacija 5

Ovakav stav bio je primjeren ovoj temi, jer nije nužno moguće pokazati kako čovjek svoj život "nosi" preko džepova ili na praktičan način. Pitanje doma, identiteta znači više od puke praktične odjeće, a ako se radi o nomadskom načinu života, onda u njemu ima mnogo pitanja života i identiteta, i uvijek je izrazito konceptualan.

25. ODJEVNA KOMBINACIJA 6 I 7

Šesta i sedma odjevna kombinacija se razlikuje u donjem dijelu a gornji dio je isti, bijeli laneni top. Na slici x vidimo suknju čiji je uzorak izđen transfer tiskom. Njegova metoda je sljedeća:

Na obični tiskarski papir nanosi se konzistencija akrilne boje koja je zapravo posebna boja za tekstil. Može se razrijeđivati u vodi čime ima sličan karakter na papiru kao akvarel. Na papima na što je unaprijed izrađena slika, nacrtani su razne rečenice. Nacrtana je mreža na tekstu i izrezan po kvadratima mreže jednake veličine. Budući da je u jedinicu kvadrata visjelo nekoliko slova iz kojih je izrezano dijelovi slova, kolaž je stvoren u obliku neravnog i nečitljivog "teksta".

Slika 71. Odjevna kombinacija 6

Slika 72. Odjevna kombinacija 7

Kolaž je tiskan na poliesterskom materijalu koji je nabavljen iz trgovine u Poljskoj i prodan kao deadstock. Također slijedeći metode etičkog dizajna.

Stvoren je novi tekst kombinirajući abstraktne dijelove izvornog teksta. Dekonstrukcijom oslikanog papira nastao je svojevrsni fenomen "izgubljenosti u prijevodu" koji je tekstilnim tiskom dao svoj karakter.

Slika 73. Odjevna kombinacija 7

U književnosti i umjetnosti dugo postoje romantizirani narativi, u kojima su nomadske figure često protagonisti. Mnoge od naših najutjecajnijih priča su priče o prolaznosti i putovanjima, te lekcijama naučenim na tom putu.

U metaforičkom smislu, ti su tekstovi dekonstruirani i rekonstruirani u suvremeni "uzorak teksta", koji ujedno može biti zagonetka i postavlja pitanje kuda će ići povijest suvremenog nomadizma.

Materijal hlača prikazanih na slici 20. je patchwork, za koje su korišteni ostaci u krojenju ostalih komada. Krojni dijelovi su konstruirani odvojeno, nisu iz jednog patchworka. Pojavljuje se bijeli laneni materijal od kojeg su izrađeni top i hlače, bijeli cvjetni stolnjak na bijeloj podlozi od kojeg je izrađen dvostrani prsluk, a kao akcent javlja se i šareni "izgubljeni u prijevodu" uzorak. Ideju nije dala patchwork tehnika, već slika s x moodboarda:

Puna vreća otpada je dala inspiraciju, sa svojim izgledom dijelova srušenog zida, i sa detaljima ornamentnih pločica kuhinje ili kupatila. Ovaj komad simbolizira uništenje kuće, doma. Bilo da je riječ o teškim situacijama migranata, ili samo o ljudima koji su odlučili da njihov dom i identitet ne leži u sredini u kojoj su imali svoju kuću.

Izdvajamo bijele nogavice koje su izrađene tehnikom filcanja. Među nigerijskim nomadima najveća imovina su bakreni štitnici za gležnjeve, zato se filcanje kao nomadska tehnika ne može propustiti u ovoj kolekciji.

26. ODJEVNA KOMBINACIJA BROJ 8 I 9

Prsluk se može obući na dvije strane. S jedne strane vidimo bijeli cvjetni materijal na bijeloj pozadini. Boja ovog materijala je sjajna, satenska baza i mat cvjetni detalji, a na drugoj strani je obrnuto, mat pozadina i sjajni cvjetni uzorci. U središte svakog cvijeta stavljena je perlica. Ružičasta, plava i zelena boja se izmjenjuju, pazeći da se iste boje ne ponavljaju mnogo puta jedna pored druge. Ovaj prsluk je "craft" komad. Uostalom, važno je da ne samo modni dizajner, već i nositelji budu svijesni dizajna odjeće i njezinih vrijednosti.

*Slika 74. na lijevoj strani: odjevna kombinacija 8
na desnoj strani: odjevna kombinacija 9*

Bjelina ponovno predstavlja važnost konja kod povijesnih nomada, kao i bezopasan strah koju ja i moj grad imamo zbog migrantske situacije. Perlice na prsluku također podsjećaju na boje kvačica kojima su veliki putnici na svojim mapama označavali mjesta koja su posjetili. Materijal dolazi iz vlastitog doma, i izvorno je bio stolnjak.

Druga strana prsluka je pak srebrni štepanac, koji dolazi s Akademije likovnih umjetnosti u Lodzu. Odabran je kao *deadstock* jer podsjeća na termo deku koju koriste migranti kako bi zaštitili svoje tijelo od vremenskih promjena i sličan je boji žičane ograde na mađarsko-srpskoj granici. Odjeća također poprima potpuno drugačiji oblika kad je obučen na nekonvencionalan način, čime se povećavaju mogućnosti oblik i siluete istog komada.

Po dužini šavova materijal je dekoriran perlicama u raznim geometrijskim uzorcima. Ovaj komad predstavlja važnost i duhovnu pozadinu perli i raznih ukrasnih materijala.

Na slikama se vidi i šešir, koji ima oblik posude. Kao da je sama posuda stavljena na glavu. Ovaj šešir izrađen je tehnikom heklanja i iz njega vise resice od perlica koje su u skladu s detaljem koje vire iz džepova lanenih hlača.

Slika 75. Odjevna kombinacija 9

Slika 76. Detalj hlača

27. ODJEVNA KOMBINACIJA 10

Gornji dio ove kombinacije izrađen je od sjajnog poliesterskog materijala, izvorno zavjesa, koji je ukrašen foto negativima. Donji dio čine bijele platnene hlače, dolje proširene. Džep je izrađen od svile i potpuno se može izokrenuti. Njegova razigranost leži u činjenici da su na svilenim džepovima u nekim detaljima nanizane perlice. Kada je džep okrenut prema unutra, tj. u "normalnom" stanju, nizovi perlica su zapetljani i pohranjeni unutra poput sitnog novca.

U slučaju da je džep okrenut prema van, čini se da redovi perli "istječu". Ovo simbolizira skladištenje i dostupnost novca među nomadima. Nose na sebi i odjeći svoje materijalne vrijednosti i mogu u bilo kojem trenutku sa svoje odjeće uzeti valutu kojom plaćaju.

Slika 78. Odjevna kombinacija 10

Slika 79. Odjevna kombinacija 10

Ležernost lanenog materijala i hlača proizlazi iz udobne, prirodne odjeće nomada. Odijevanje plemenskih naroda uvijek ima prirodan učinak i uvijek je održivo, ponajviše zato što ga oni ne gomilaju, već se o njemu brinu i izrađuju unikate. U onim krajolicima gdje se velikim dijelom nalaze suvremeni nomadi, plaže, razna egzotična mjesta, prikladna je i odjeća od laganih materijala. Top sa negativima i hlače koje se dolje šire zajedno stvaraju i pomalo urbanu siluetu od koje ili u koju ljudi "bježe".

Slika 80. Odjevna kombinacija 10

28. ODJEVNA KOMBINACIJA 11

Ova kombinacija sastoji se od lanenih hlača i materijala apstraktnog kroja. Komad materijala koji se može mijenjati može biti samo gornji dio, može biti samo donja suknja/hlače ili može biti kompletan outfit za sebe. U ovom slučaju stvara voluminozan gornji dio s mnogo drapiranih dijelova. Dijelomično ovaj materijal podsjeća na pogrešne krojeve koji su rađeni u 3D programu.

Budući da digitalni nomadi imaju na raspolaganju društvene mreže da se izraze, da budu lijepi, da nose kompliciranu i zanimljivu odjeću, digitalna odjeća izrađena u 3d programima mogla bi čak biti opcija za njih. Ovaj bijeli sjajni komad materijala predstavlja loše oblikovanu 3d haljinu.

U slučaju da se programu zada krojni uzorak koji nije ispravno definiran, materijal sklizne s modela poprimajući neki apstraktni oblik. Bijela boja kolekcije također se odnosi na osnovnu boju ovih programa i predstavlja svojevrsni prototip koji može promijeniti modnu industriju.

Slika 81. Odjevna kombinacija 11

Slika 82. Odjevna kombinacija 11

29. REZIME KOLEKCIJE

Povijesni nomadi svojom održivošću, preciznim radom i duhovnim odnosom prema odjeći daju važnu pretpostavku za unapređenje današnje modne industrije. Do redizajna odjeće možemo doći i iz drugih tema, ali pitanje "doma" također je usko povezano s našim identitetima i s onim što pokazujemo svijetu kroz odjeću.

U pravom komadu odjeće se osjećamo doma. Zahvaljujući migraciji, a konkretno gledajući na suvremene nomade, dakle u ovom slučaju migrante i digitalne nomade, gomilanje odjeće i bit samoizražavanja također se suočavaju s pitanjima. Digitalna odjeća, koja postoji samo u obliku slika, savršeno je prilagođena svijetu današnjih online prostora.

Odjeća i ljudskost prate jedno drugo paralelno, ali u toj „utrci” ipak pobjeđuje čovjek, jer smo mi ti koji percipiramo postojanje odjeće. Postoje različite metode i tehnike koje pridonose održivoj modi, ali svaka opcija, bila to zero waste pristup, recikliranje, modularni dizajn, samo je alternativa daljnjoj proizvodnji odjeće. Načela nomada ne dijele samo tehničke detalje izrade odjeće, već njihov duhovni stav približava njezinu(odjeća)prisutnost našim dušama. Oni pokazuju kako ona nije samo fizički s nama u našem posjedu, nego puno dublje u nama.

Kolekcija je samo interpretacija teme rada, ali ono što stvarno želi je širiti da idemo dublje od materijalnog postojanja odjeće i ponovno gradimo naš odnos s istim.

30. ZAKLJUČAK

U ubrzanom svijetu u kojem već neko vrijeme živimo, logičan slijed vodi do pitanja što ljudi nose kada se stalno kreću i mijenjaju mjesta. Naprotiv, postojanje digitalnih prostora čini naše kretanje i fizičko postojanje potpuno pasivnim. Kombinacija ovoga vodi natrag do početka nomadizma. Zašto se ljudi vraćaju migracijama, stalnim putovanjima? Kakav to učinak ima na odijevanje ili razvoj našeg identiteta? Kao što je već utvrđeno, inicijative i kultura odijevanja tradicionalnih nomada bile su drugačije od suvremenika, ali njihove vrijednosti mogle bi se uvesti u današnju modnu industriju. Njihova duhovna privrženost odjeći daje blizak odnos i poštovanje prema postojanju materijala, što je koristan koncept za oživljavanje održive mode i fokusiranje ne samo na fizičku nego i na njezinu duhovnu manifestaciju.

S druge strane, moda suvremenih nomada održiva je s gledišta da se u egzotičnim podnebljima za koje se opredjeljuju isplati nositi odjeću pretežno od prirodnih vlakana i one kreacije koje inače zahtijevaju puno materijala, čak i štetnih, i koje proizvode puno otpada, ne bi fizički transportirali ili nosili, već digitalno oblikovali, čime bi se smanjilo zagađenje planeta. Međutim, postoji veliki kontrast između pedantnog rada povezanog s tradicijom i minimalističko spakirane garderobe u prtljazi svremenih nomada i nepretenciozne odjeće migranata.

Kolekcija pridonosi tim razmišljanjima. Njezina bjelina referira se na novi početak, koji su potaknuli tradicionalni nomadi, izvršivši ga i oživotvorivši ga na digitale nomade, kako bi ukazali na probleme sa sličnom težinom situacije izbjeglica i zagađivanjem našeg zraka. Životni stil u kojem se nosi minimalna količina odjeće postavlja pitanja koja se mogu napisati i dati odgovor na čistom bijelom listu papira. Prisutnost perli i ručnih radova zahtijeva svojevrsno poštovanje, sakralno značenje odjeće, a time i svjesnije vlasništvo nad odjećom. Budući da se radi o tome kako će odjevni predmet biti održiv tijekom transporta, važno je naglasiti njegov digitalni ili fizički identitet . Postavlja se pitanje: U kojem će smjeru krenuti razrađene, duševne kreacije, koje su u fizičkom obliku, u svijetu digitalnih prostora?

31. LITERATURA

1. D. Ujević, D. Rogale, M. Hrastinski: Konstrukcija i modeliranje odjeće, Mašinski fakultet Univerziteta u Bihaću, 1999.
2. Offelen, M., & Bechwith, C., Nomads of Niger, H.N. Abrams, New York, 1983.
3. Paić, Žarko i Purgar, Krešimir. Teorija i kultura mode – discipline – pristupi – interpretacije, Tekstilno-tehnološki fakultet, Zagreb, 2018.
4. Polhemus, Ted, Style Surfing: What to Wear in the 3rd Millennium, Thames and Hudson, New York, 1996.
5. Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005.
6. Latcho Drom, 1993., Tony Gatlif
7. <https://www.bbc.com/culture/article/20210730-the-ancient-origins-of-the-new-nomads>
8. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=44022>
9. <https://nomad.tours/bakhtiaris/10029/nomads-around-the-world/>
10. <https://www.vogue.com/article/the-nomadic-way-meets-generation-z-in-modern-mongolia>
11. <https://www.britishmuseum.org/blog/introducing-scythians>
12. https://buxtonmuseumandartgallery.wordpress.com/2020/12/10/perfectly-imperfect-nomadic-fashion/?fbclid=IwAR3yECcymySLRPeQ8aMeiiZt_66lmf1NWe0cykB9BggHJ0A7IzhIDWGQh14
13. <https://www.afr.com/life-and-luxury/design/afr29l1nomads-20151013-gk7xz2>
14. <https://www.dezeen.com/2018/07/11/maison-margielas-artisanal-couture-collection-john-galliano-fashion/>
15. <https://hypebeast.com/2022/1/acne-studios-fall-winter-2022-collection-paris-fashion-week>
16. <https://www.anothermag.com/fashion-beauty/8248/when-hussein-chalayan-turned-furnishings-into-fashion>
17. <https://indie-mag.com/2018/10/hussein-chalayan-interview/>

18. https://www.researchgate.net/publication/340755802_The_Mobilities_of_Digital_Work_The_Case_of_Digital_Nomadism
19. <https://www.refinery29.com/en-au/digital-nomad-personal-style>
20. https://hmn.wiki/bs/Cultural_appropriation
21. <https://www.highsnobiety.com/tag/maison-margiela/#:~:text=Maison%20Margiela%20is%20known%20for,suits%20and%20repurposed%20vintage%20clothing>

32. IZVOR SLIKA

Slika 1.: <https://www.lamkinchoi.com/nomads>

Slika 2. <https://www.elizabethrubin.com/afghanistan/land-of-seven-scarves>

Slika 3 Steele, Valerie: „Encyclopedia of clothing and fashion“, Charles Scribner's Sons, 2005., str. 278

Slika 4: <https://www.imdb.com/title/tt0107376/>

Slika 5 Dokumentarni filma „Latcho Drom“

Slika 6 <https://www.worldwildlife.org/stories/the-home-and-life-of-mongolian-nomadic-herders?fbclid=IwAR21p7c-XFbTGfQRvklhvnxmkwOJg1RAaDykernaOxVMiNXGB3cQDsTaws>

Slika 7. Offelen, M., & Bechwith, C., *Nomads of Niger*, H.N. Abrams, New York, 1983.

Slika 8. Offelen, M., & Bechwith, C., *Nomads of Niger*, H.N. Abrams, New York, 1983.

Slika 9. <https://nomad.tours/bakhtiaris/10934/nomads-of-iran/>

Slika 10. <https://www.britishmuseum.org/blog/introducing-scythians>

Slika 11. <https://buxtonmuseumandartgallery.wordpress.com/2020/12/10/perfectly-imperfect-nomadic-fashion/>

Slika 12. <https://www.dezeen.com/2018/07/11/maison-margielas-artisanal-couture-collection-john-galliano-fashion/>

Slika 13. <https://www.dezeen.com/2018/07/11/maison-margielas-artisanal-couture-collection-john-galliano-fashion/>

Slika 14. <https://hypebeast.com/2022/1/acne-studios-fall-winter-2022-collection-paris-fashion-week>

Slika 15. <https://hypebeast.com/2022/1/acne-studios-fall-winter-2022-collection-paris-fashion-week>

Slika 16. : <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/850955>

Slika 17. <https://indie-mag.com/2018/10/hussein-chalayan-interview/>

Slika 18. <https://indie-mag.com/2018/10/hussein-chalayan-interview/>

Slika 19. <https://talent2africa.com/working-around-the-world-countries-that-offer-the-digital-nomad-visa/>